

BESCHIKKING

Wet natuurbescherming - ontheffing soorten ruimtelijke ontwikkeling

Aanvrager	Waterschap Drents Overijsselse Delta
Aangevraagde activiteiten :	WNB ontheffing soortenbescherming aanvraag Oslokade 2 Kampen Windturbine
Datum ontvangst aanvraag :	30.11.2021
Locatie :	Oslokade 2 Kampen
Datum beschikking :	19.09.2022
Kenmerk :	D2022-08-000802
Zaaknummer :	2021-012888

Datum verzending

<<verzendedatum>>

Deze beschikking is als volgt opgebouwd:

A.	BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	4
A.1	Aanvraag	4
A.2	Besluit	4
A.3	Ondertekening en verzending	4
A.4	Niet mee eens?	5
B.	VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT	6
B.1	Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag	6
B.2	Algemeen	6
B.3	Gebruik en aanleg	7
B.4	Overige zaken	7
C.	OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT	8
C.1	BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER	8
C.1.1	Bevoegdheid	8
C.1.1.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	8
C.1.2	Procedure	8
C.1.2.1	Overeenstemming andere provincie	8
C.1.2.2	Adviesverzoek aan gemeente	8
C.1.2.3	Relevante overige besluiten	9
C.1.3	Toetsingskader soorten	11
C.1.3.1	Wettelijke regels	11
C.1.3.2	Provinciaal beleid	12
C.2	WEERGAVE VAN DE FEITEN	12
C.2.1	Toetsingskader soorten	12
C.2.1.1	Wettelijke regels	12
C.2.1.2	Provinciaal beleid	12
C.2.2	Aanvraag ontheffing beschermde soorten	13
C.2.2.1	Omschrijving van het project / activiteiten	13
C.2.3	Doel van het project	15
C.2.4	Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd	15
C.2.5	Periode	15
C.2.6	Onderliggende documenten	15
C.2.7	Aanvullende gegevens	15
C.3	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN	15
C.3.1	Inhoudelijke beoordeling	15
C.3.1.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek	15
C.3.1.2	Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding	17
C.3.1.3	Beschrijving noodzaak ontheffing	28
C.3.1.4	Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging	28
C.3.1.5	Wettelijk belang van het project	29

C.3.1.6	Toetsing aan overige vereisten.....	31
C.3.1.7	Zorgplicht blijft altijd gelden	31
C.3.2	Adviezen en zienswijzen	32
C.3.2.1	Bespreking van adviezen.....	32
C.3.2.2	Onze reactie op adviezen.....	32
C.3.2.3	Bespreking van zienswijzen	32
C.3.2.4	Onze reactie op zienswijzen	33
D.	SLOTCONCLUSIE	34
	BIJLAGE 1. AANVARINGSSLACHTOFFERS VOGELSOORTEN.....	35
	BIJLAGE 2. ZIENSWIJZENREACTIENOTA AANVRAGEN OMGEVINGSVERGUNNINGEN EN ONTHEFFINGEN WET NATUURBESCHERMING VOOR HET OPRICHTEN VAN TWEE WINDTURBINES AAN DE OSLOKADE 2 EN 9 IN KAMPEN, NABIJ DE ZUIDERZEEHAVEN	38

A. BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

A.1 Aanvraag

De heer Schellen van het adviesbureau Pondera heeft, namens uw organisatie, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb - soorten) bij ons ingediend.

Deze hebben wij op 30 november 2021 ontvangen en geregistreerd onder kenmerk 2021-012888.

Op 7 maart 2022 hebben wij aanvullende gegevens ontvangen.

De aanvraag is gedaan vanwege de realisatie en het gebruik van een windturbine op het terrein van de op het terrein van de RWZI van WDODelta aan de Oslokade 2 te Kampen. Hierbij geven wij ons besluit weer.

Coördinatieregeling van toepassing

Bij de voorbereiding van de besluiten die nodig zijn voor de uitvoering van het project wordt toepassing gegeven aan de gemeentelijke coördinatieregeling op grond van de Wet ruimtelijke ordening (paragraaf 3.6.1. Wro). Besloten is dat Burgemeester en Wethouders van Kampen de coördinatie van de voorbereiding van de in het eerste lid (of tweede lid), van artikel 3.30 Wro, bedoelde besluiten voor haar rekening neemt. Dit laat uiteraard de formele bevoegdheden van GS van Overijssel op grond van de Wet Natuurbescherming onverlet.

De bedoeling van de voorgenoemde gemeentelijke coördinatie is om de voorbereiding en bekendmaking van de voor de uitvoering van dit project benodigde besluiten, inclusief de gelegenheid tot het naar voren brengen van zienswijzen daarop, respectievelijk het binnen één termijn indienen van beroep daartegen, op elkaar af te stemmen en gelijktijdig te doen plaatsvinden.

De procedure conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is van kracht. Dit houdt in dat alle besluiten eerst als ontwerpbesluit ter inzage worden gelegd en vervolgens als definitief besluit. De juridische basis van deze gezamenlijke terinzagelegging is te vinden in de Wet ruimtelijke ordening (artikel 3.30 en 3.31), het coördinatiebesluit van de Raad van Kampen van 21 april 2022 en het instemmingsbesluit van Gedeputeerde Staten van 19 april 2022.

De besluiten die gecoördineerd worden zijn

- omgevingsvergunning voor het oprichten van een windturbine op het perceel Oslokade 2 in Kampen door het college van burgemeester en wethouders van Kampen;
- omgevingsvergunning voor het oprichten van een windturbine op het perceel Oslokade 9 in Kampen door het college van burgemeester en wethouders van Kampen;
- verklaring van geen bedenkingen voor het oprichten van de twee windturbines door de gemeenteraad van Kampen;
- ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming voor het oprichten en gebruiken van een windturbine op het perceel Oslokade 2 in Kampen door het college van gedeputeerde staten van de provincie Overijssel;
- ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming voor het oprichten en gebruiken van een windturbine op het perceel Oslokade 9 in Kampen door het college van gedeputeerde staten van de provincie Overijssel.

Zienswijzen

Op het ontwerp van voorliggend, definitief besluit volgens de Wet natuurbescherming zijn meerdere zienswijzen ingediend. Er is een gezamenlijke reactie van de gemeente Kampen en de provincie Overijssel op deze zienswijzen gegeven. Één zienswijze heeft geleid tot een inhoudelijke wijziging van het besluit zoals weergegeven in C 3.2. De (overige) zienswijzen leiden niet tot het onder gewijzigde voorschriften

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid Wnb

verlenen van de ontheffing, danwel het niet verlenen van de ontheffing. In de Zienswijzenreactienota, dat als bijlage 2 bij de definitieve besluiten is gevoegd, staat omschreven hoe de bevoegde gezagen met de zienswijzen zijn omgegaan.

A.2 Besluit

Wij besluiten u een ontheffing² te verlenen van verbodsbepalingen voor soorten van de Vogelrichtlijn en van de Habitatrichtlijn. In het bijzonder gaat het om het verbod om de in bijlage 1 weergegeven soorten vogels te doden en de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis opzettelijk te doden, door gebruik van de windturbine op Oslokade 2 te Kampen.

Deze ontheffing is nodig voor de realisatie en het gebruik van de windturbine aan de Oslokade 2 in Kampen, coördinaten 188.045 510.041 en het daarbij liggende opstelsterrein³, kadastraal perceel KPN01-Q-553.

Deze ontheffing treedt in werking op 1 januari 2023 tot en met 31 december 2049.

Verder besluiten wij dat de volgende stukken/delen van de aanvraag onderdeel uitmaken van de ontheffing, voor zover niet in strijd met de voorschriften zoals weergegeven in B. Voorschriften bij het besluit:

- Bureau Waardenburg, 28 juni 2021. Natuurtoets twee windturbines Kampen. 20-097 v3.1
- Pondera, 26 november 2021. Toelichting aanvraag ontheffing beschermde soorten Wnb Windturbine WDODelta Kampen. 720018 | V2.0
- Machtiging
- Overzichtstekening WDODelta

De motivering voor ons besluit is in C. *Overwegingen bij het besluit* weergegeven.

Voorschriften

Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in B. *Voorschriften bij het besluit* weergegeven.

A.3 Ondertekening en verzending

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van gemeente Kampen;
- Dhr. F. Schellen, Pondera.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,

² Op basis van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid Wnb

³ Specifieke routes van aanvoerwegen, kabelroutes en locatie van elektrische aansluitingen waren op het moment van aanvragen nog niet duidelijk en zijn niet volledig getoetst.

Teamleider vergunningverlening

A.4 Niet mee eens?

Bent u het niet eens met dit besluit?

Dan kunt u beroep indienen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag. In uw beroepschrift legt u uit waarom u het niet eens bent met het besluit. U vermeldt uw naam, adresgegevens en uw telefoonnummer. Ook stuurt u een kopie van het genomen besluit mee. *Zorgt u er voor dat uw beroepschrift binnen zes weken na publicatiedatum van dit besluit is ontvangen.* Voor de behandeling van uw beroepschrift bent u griffierechten verschuldigd. Meer informatie over de beroepsprocedure vindt u op www.rechtspraak.nl.

Het indienen van een beroepschrift schort de werking van dit besluit niet op. Kunt u de uitspraak op het beroepschrift niet afwachten, dan kunt u de voorzieningenrechter van de Afdeling vragen om een schorsing van het besluit. U stuurt uw verzoek naar de Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Voor de behandeling van het verzoek bent u griffierecht verschuldigd.

Coördinatie

Op de voorbereiding en bekendmaking zijn van toepassing het coördinatiebesluit van de gemeenteraad van Kampen van toepassing, dat is genomen op 21 april 2022 en ons instemmingsbesluit van 19 april 2022 met het voornemen tot het nemen van dit coördinatiebesluit.

De volgende besluiten worden gelijktijdig genomen en bekendgemaakt.

- omgevingsvergunning voor het oprichten van een windturbine op het perceel Oslokade 2 in Kampen door het college van burgemeester en wethouders van Kampen;
- omgevingsvergunning voor het oprichten van een windturbine op het perceel Oslokade 9 in Kampen door het college van burgemeester en wethouders van Kampen;
- verklaring van geen bedenkingen voor het oprichten van de twee windturbines door de gemeenteraad van Kampen;
- ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming voor het oprichten en gebruiken van een windturbine op het perceel Oslokade 2 in Kampen door het college van gedeputeerde staten van de provincie Overijssel;
- ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming voor het oprichten en gebruiken van een windturbine op het perceel Oslokade 9 in Kampen door het college van gedeputeerde staten van de provincie Overijssel.

B. VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

B.1 Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geeft u in de e-mail (meldpunt@overijssel.nl) naar ons of in een telefoongesprek (038 499 88 99) altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming - soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (D2022-02-001362). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

B.2 Algemeen

1. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden informeert u ons over de startdatum door een e-mail te sturen naar meldpunt@overijssel.nl. Geeft u bij de melding aan:
 - de contactpersoon ter plaatse, inclusief het mobiele telefoonnummer van de contactpersoon;
 - de naam van de begeleidende ecologische deskundige⁴, inclusief het mobiele telefoonnummer van deze persoon;
 - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd;

Wanneer contactgegevens wijzigen, informeert u ons hierover.

3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het Overijssel Loket, telefoonnummer 038 499 88 99 als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.
4. Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit - voorafgaand aan de voorgenomen wijzigingen - ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Dit is nodig omdat voor deze wijzigingen opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld moet worden. Alleen na schriftelijke toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar meldpunt@overijssel.nl.

⁴ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologische deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- op HBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

B.3 Gebruik en aanleg

5. Als tijdens het gebruik van de windturbines aanvaringslachtoffers van andere beschermde soorten worden aangetroffen dan waarvoor de ontheffing geldt moet de ontheffinghouder direct contact opnemen met het meldpunt. De effecten op de populatie van de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven via een e-mail naar het meldpunt (meldpunt@overijssel.nl). Mogelijk is een wijziging van de ontheffing noodzakelijk.
6. Gedurende de bedrijfstijd van de windturbine, overweegt u eens in de 5 jaar (gezaamenlijk met de 5-jaarlijkse verzending van een afschrift van het logboek) of er zodanige ontwikkelingen zijn in de populatie of lokaal voorkomen van zeearend (of in de populatie of lokaal voorkomen van andere niet talrijke soorten met een hogere gevoeligheid voor aanvaringen zoals rode lijstsoorten en zeldzamere roofvogels) dat een wijziging van de ontheffing noodzakelijk zou zijn. U onderbouwt het wel of niet noodzakelijk zijn van een wijziging in het ecologisch logboek.
7. Als de aanlegwerkzaamheden starten in de broedperiode (van de in de omgeving mogelijk voorkomende soorten) moet een ecologisch deskundige eerst een veldcheck uitvoeren. Hij brengt in gebruik zijnde nesten, broedende vogels of nog niet vliegvlugge jongen in beeld. Bij aanwezigheid van één of meerdere van deze situaties moeten de werkzaamheden uitgesteld worden.
8. U meldt de resultaten van een volgens voorschrift 7 uitgevoerde veldcheck bij de toezichthouder via het meldpunt, tenminste 7 werkdagen voordat de voorgenomen werkzaamheden zullen worden uitgevoerd.

B.4 Overige zaken

9. De ontheffinghouder meldt binnen 10 werkdagen na de afronding van de bouw/aanleg en testperiode dat het windpark in productie wordt genomen.
10. De ontheffinghouder meldt beëindiging minimaal drie maanden voordat het windpark definitief uit bedrijf wordt genomen. Mogelijk is voor het verwijderen van de windmolens en voorzieningen een ontheffing noodzakelijk.
11. U (laat) een ecologisch logboek bijhouden, bijvoorbeeld door de ecologisch deskundige. Uit dit logboek moet aantoonbaar blijken hoe en waarom uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften, zoals onverwachte soorten, de resultaten van de veldcheck, wijzigingen van de ontheffing en dergelijke. Het ecologisch logboek moet op verzoek van een toezichthouder kunnen worden verstrekt. Een afschrift van het ecologisch logboek wordt eens per 5 jaar naar het meldpunt verzonden, de eerste keer na afronding van de aanlegfase. Het opnemen van beeldmateriaal wordt aangeraden.

C. OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

C.1 BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER

C.1.1 Bevoegdheid

C.1.1.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden hoofdzakelijk plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming⁵. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

Als de activiteiten ook gevolgen heeft voor populaties van soorten op het grondgebied van de aangrenzende provincie (Wnb, art. 1.3, derde lid) stemmen wij ons besluit af met gedeputeerde staten van die provincie.

C.1.2 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

De voorbereiding en bekendmaking van de te nemen (ontwerp) besluiten is gecoördineerd door de gemeente Kampen. GS van Overijssel hebben met deze coördinatie ingestemd. De coördinatie heeft tot gevolg dat op deze besluiten de procedure artikel 3.33, vierde lid, van de Wet ruimtelijke ordening van toepassing is. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

Voorliggend besluit is gecoördineerd ter inzage gelegd met een aantal andere besluiten ten behoeve van De realisatie van windmolens aan de Oslokade 2 en 9 te Kampen. De ontwerpbesluiten hebben ter inzage gelegen van 4 mei tot en met 15 juni 2022. Gedurende deze zes weken bestond de mogelijkheid om zienswijzen naar voren te brengen. Tegen het ontwerpbesluit om ontheffing te verlenen (en tegen de andere gecoördineerde besluiten) zijn zienswijzen ingediend.

De afhandeling van de zienswijzen is weergegeven in paragraaf C3.2.

C.1.2.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

C.1.2.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Kampen gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij hebben op ons adviesverzoek gereageerd. De reactie van de gemeente bespreken we in paragraaf C3.2

⁵ Art. 1.3, eerste lid Besluit natuurbescherming

C.1.2.3 Relevante overige besluiten

Wij wijzen u erop, dat er ook andere besluiten nodig zijn voordat u de voorgenomen activiteiten uitvoert. Voor zover ons bekend gaat het om de volgende besluiten:

Naam wet en van toepassing zijnde artikel	Bevoegd bestuursorgaan en adres
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, art. 2.1 en/of art. 2.2	Gemeente Kampen, Postbus 5009 8260 GA Kampen

Toetsing op instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden

Uw project vindt binnen de invloedssfeer van een aantal Natura 2000-gebieden plaats. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden zijn Rijntakken (aangrenzend ten noordoosten van het plangebied), Ketelmeer en Vossemeer (2km), Veluwerandmeren (4 km). Op grotere afstand bevinden zich ook meerdere (waterrijke) gebieden waarvan één of meer van de kwalificerende soorten een maximale foerageerafstand heeft die overlapt met het plangebied.

Het is niet uit te sluiten dat dit project tevens effecten heeft op één of meerdere instandhoudingsdoelen van deze gebieden. De overige gebieden liggen op grotere afstand, of hebben geen kwalificerende soorten die op grote afstanden buiten het Natura 2000-gebied foerageren. Door de afstand tot het plangebied liggen deze buiten de invloedssfeer van het windpark.

In uw aanvraag is een voortoets opgenomen waarin de mogelijke effecten op deze gebieden zijn beschouwd (deze is opgenomen in hoofdstuk 9 en 10 van het rapport Natuurtoets twee windturbines Kampen). De voortoets beschrijft de effecten van de windmolens aan de Oslokade 2 en Oslokade 9 samen. De inhoud van de voortoets wordt hier samengevat.

Vogelrichtlijn

Op basis van een inventarisatie van de aanwijzingsbesluiten van de omliggende Natura 2000-gebieden is een overzicht gemaakt van soorten die ook buiten deze Natura 2000-gebieden foerageren en is op basis van de maximale foerageerafstanden uit de literatuur aangegeven welke soorten mogelijk relevant zijn omdat zij het plangebied kunnen bereiken. Vervolgens is getoetst of door een aanvaringskans tijdens deze aanwezigheid een zodanige sterfte kan optreden dat dit een significant negatief effect op de gebieden is.

Verstoring, vermijding en barrièrewerking

De aanwezigheid van windturbines kan een versturende werking hebben op vogels in de vorm van geluid, beweging of aantasting van de openheid van het landschap. Ook de verhoogde menselijke activiteit nabij windturbines door onderhoudswerkzaamheden, kan een versturende werking hebben op vogels. Het gevolg hiervan kan zijn dat lokaal broedende, foeragerende en/of rustende vogels het gebied (direct) rond de windturbines gaan mijden.

De aanleg van een windpark gaat gepaard met veel lokale activiteiten. De werkzaamheden vinden volledig buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden plaats, op een al in gebruik zijnde industriegebied. Hierdoor er is met zekerheid geen sprake van maatgevende verstoring waarbij vogels permanent (het) Natura 2000- gebied(en) verlaten.

In het kader van Wnb-gebiedsbescherming is in de omgeving van de twee windturbines alleen vermijding van het windpark door rustende en pleisterende (water)vogels van belang. Vermijding in de gebruiksfase van de twee windturbines is alleen aan de orde voor vogels die vanuit nabijgelegen Natura 2000-gebieden gebruik maken van de directe omgeving van de planlocaties om te foerageren of te rusten. De planlocaties en de directe omgeving daarvan wordt door kleine aantallen vogels gebruikt. Grotere aantallen watervogels bevinden zich voornamelijk op meer dan 400 m afstand in de uiterwaarden aan de oostzijde van de IJssel of in Polder Haatland ten westen van het plangebied. Windturbines kunnen tot op ruim 400 m afstand een versturende werking hebben op niet-broedvogels. In theorie betekent dit dat delen van de westelijke oever van de IJssel nabij de twee geplande windturbines door deze vogels kunnen

worden gemeden. Er zal echter geen sprake zijn van wezenlijke veranderingen in terreingebruik van niet-broedvogels, omdat in de huidige situatie al sprake is van een verstoorde situatie die niet anders wordt met de komst van de twee windturbines. Er is dus geen sprake van additionele verstoringseffecten waarbij een deel van de aanwezige vogels hun verspreidingspatroon aanpassen.

Voor de twee geplande windturbines geldt dat deze min of meer parallel aan de vier bestaande windturbines staan en zodoende bestaande lijnopstelling niet noemenswaardig breder maken. Verplaatsingen in noord-zuid en west-oost richtingen kunnen zowel om de windturbines als tussen de windturbines door plaatsvinden. Vogels die de windturbines willen passeren kunnen vanwege de beperkte lengte van het totale windpark (de twee geplande windturbines en de vier al bestaande windturbines) en de relatief grote tussenruimtes tussen de windturbines, om of over het windpark heen vliegen, zonder dat dit tot grote energetische verliezen leidt. Er is geen sprake van barrièrewerking waarin foerageergebieden of slaapplekken onbereikbaar worden.

Sterfte broedvogels

Geen van de broedvogelsoorten waarvoor Natura 2000-gebieden in de (ruime) omgeving van de windturbinelocaties zijn aangewezen hebben binding met de windturbinelocaties of passeren deze meer dan op incidentele basis. De soorten hebben een beperkte actieradius of maken geen gebruik van de windturbinelocatie of directe omgeving. Op basis hiervan is uitgesloten dat het plangebied door meer dan een (zeer) klein tot verwaarloosbaar deel van de betrokken populaties dagelijks gebruikt zal worden als vliegroute. Rekening houdend met de fluxen van betrokken broedvogelsoorten, de geringe aanvaringskans voor een individuele vogel en vliegbewegingen die voor de relevante soorten merendeels bij daglicht plaatsvinden (wanneer de windturbines goed zichtbaar zijn) en vaak beneden rotorhoogte, is uit te sluiten dat voor de kwalificerende broedvogelsoorten, zoals aalscholver, reigerachtigen en oeverzwaluw, sprake is van meer dan incidentele sterfte (<1 exemplaar per soort per jaar in het gehele windpark). Een dergelijke maximale sterfte heeft met zekerheid geen effecten op de staat van instandhouding.

Sterfte niet-broedvogels

Het plangebied geringe betekenis voor de meeste niet-broedvogelsoorten waarvoor doelen zijn opgesteld voor voornoemde Natura 2000-gebieden. Soorten die wel met enige regelmaat het plangebied (kunnen) passeren zijn de grauwe gans, kolgans, wilde eend, wulp, grutto en Kievit. Om die reden is voor deze zes Natura 2000-soorten een soortspecifieke berekening gemaakt van het aantal aanvaringsslachtoffers.

Voor de wilde eend en wulp wordt op jaarbasis voor iedere soort maximaal een enkel slachtoffer bij beide windturbines samen voorzien in het worst case-scenario en voor de overige soorten slechts incidentele slachtoffers. In scenario 2 (kleiner rotoroppervlak en hogere tiplaagte) wordt voor alle soorten slechts incidentele slachtoffers voorzien. De berekende aantal aanvaringsslachtoffers voor de niet-broedvogelsoorten liggen (ruim) onder de 1%-mortaliteitsnorm van de betrokken populaties in de Natura 2000-gebieden Rijntakken en Ketelmeer & Vossemeer. De additionele sterfte is derhalve te beschouwen als 'een verwaarloosbaar kleine kans op sterfte als gevolg van het project'. Hierbij wordt opgemerkt dat het merendeel van deze soorten nabij het plangebied vooral binding lijken te hebben met het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer, omdat daar de belangrijkste slaapplekken en/of dagrustplaatsen van genoemde soorten liggen. Voor de wilde eend, wulp en Kievit is dit gebied echter niet aangewezen als Natura 2000-gebied. Het is bovendien te verwachten dat uitwisseling plaatsvindt tussen slaapplekken/gebieden die ruimschoots binnen de actieradius van genoemde soorten liggen, zoals slaapplekken voor wulp en grutto in het Vossemeer, het Reevediep en bijvoorbeeld slaapplekken in de IJsseluitwaarden tussen Kampen en Zwolle. Versturende effecten (inclusief sterfte) van het gebruik van de twee geplande windturbines op de populaties niet-broedvogels, waarvoor doelen zijn opgesteld voor de nabijgelegen Natura 2000-gebieden, zijn op zichzelf met zekerheid uit te sluiten.

Uitgaande van de maximale foerageerafstand van betrokken soorten, zijn windparken binnen deze afstand van het Natura 2000-gebied Rijntakken en/of Ketelmeer & Vossemeer meegenomen in de cumulatieve beoordeling. Binnen de maximale afstand van 30 km (voor grauwe gans en kolgans, de andere soorten hebben een kleinere actieradius) bestaan nabij het Natura 2000-gebied Rijntakken en/of

Ketelmeer & Vossemeer vijf andere projecten, waarvoor recent toestemming in het kader van de Wnb (gebiedenbescherming) is aangevraagd, maar die nog niet tot uitvoering zijn gebracht en die tot dezelfde effecten (vogelsterfte of wezenlijke verstoring) kunnen leiden als de twee windturbines bij Kampen:

- Windpark Bijvanck bij Zevenaar;
- Windpark Hattemerbroek bij knooppunt Hattemerbroek;
- Windpark Koningspleij nabij Arnhem;
- Windplan Groen in Oostelijk Flevoland;
- Windpark Blauw in Oostelijk Flevoland.

De cumulatieve sterfte in deze vijf windparken opgeteld bij de berekende sterfte bij de twee windturbines bij Kampen leidt voor geen van deze kwalificerende niet-broedvogelsoorten tot meer dan verwaarloosbare sterfte (de sterfte blijft in alle gevallen ook cumulatief onder de 1%-mortaliteitsnorm per Natura 2000-gebied).

Een significant negatief effect op het behalen van de IHD voor de betreffende broedvogelsoorten van Natura 2000-gebieden Rijntakken en Ketelmeer & Vossemeer zijn ook in cumulatie met zekerheid uitgesloten.

Habitatrichtlijn

Depositie van stikstof vindt alleen plaats tijdens de aanleg van de windmolen. Op basis van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering geldt hiervoor een vrijstelling. In de rapportage bij de aanvraag is wel een berekening gemaakt. Hierdoor blijkt tevens dat alleen een depositie wordt berekend op een naderend overbelast leefgebied, zonder dat hiervan significante effecten kunnen worden verwacht.

De aanwezigheid van de meervleermuis, waarvoor meerdere Natura 2000-gebieden in de (ruime) omgeving van de windturbinelocaties zijn aangewezen, is niet vastgesteld in de omgeving van de twee geplande windturbinelocaties. Bovendien is de meervleermuis een soort die voornamelijk op lagere hoogte vliegt en daardoor geen of nauwelijks risico loopt om in aanvaring te komen met windturbines (Roemer et al. 2017). De meervleermuis wordt daarom zelden als aanvaringsslachtoffer in windparken gevonden (Durr 2020). Effecten op de meervleermuis zijn derhalve met zekerheid uitgesloten.

Conclusie vergunningplicht Wet natuurbescherming

Wij hebben de voortoets samen met de ontheffingsaanvraag beoordeeld en wij onderschrijven de conclusie dat geen natuurvergunning noodzakelijk is. Mochten er wijziging in de omstandigheden optreden waardoor mogelijk wel een vergunning noodzakelijk is op basis van Wnb, art. 2.7, dan zijn wij ook voor dat onderdeel bevoegd. Als u denkt dat u ook een vergunning Wnb nodig heeft kunt u contact met ons opnemen (Overijssel Loket 038 499 76 20).

C.1.3 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

C.1.3.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming⁶ en (soms) de Regeling natuurbescherming⁷ zijn voor de toetsing relevant.

⁶ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

⁷ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

C.1.3.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7 Natuur). Hierin zijn onder andere regels met betrekking tot een vrijstelling van bepaalde soorten weergegeven.

In onze Beleidsregel Natuur Overijssel 2017⁸ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten⁹ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

C.2 WEERGAVE VAN DE FEITEN

C.2.1 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

C.2.1.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming¹⁰ en (soms) de Regeling natuurbescherming¹¹ zijn voor de toetsing relevant.

C.2.1.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7 Natuur). Hierin zijn onder andere regels met betrekking tot een vrijstelling van bepaalde soorten weergegeven.

In onze Beleidsregel Natuur Overijssel 2017¹² is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹³ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

⁸ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

⁹ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

¹⁰ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

¹¹ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

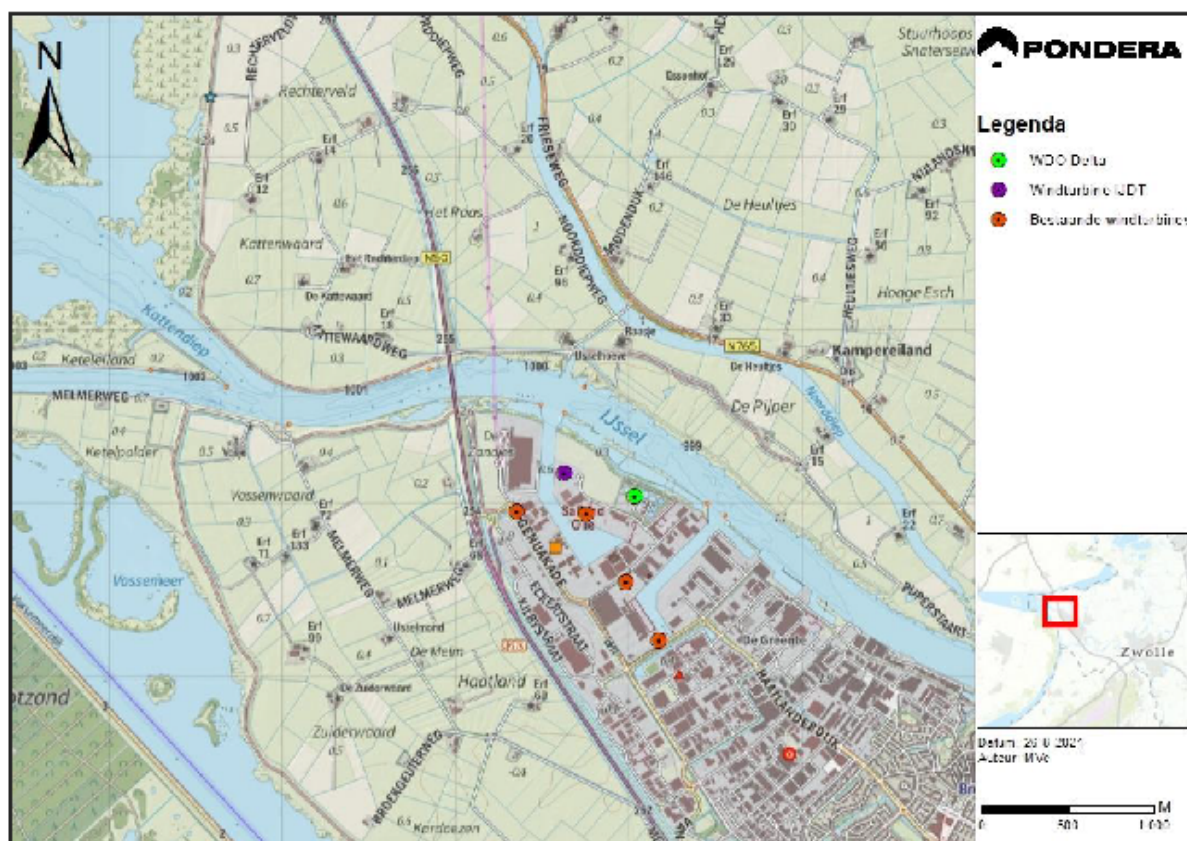
¹² Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

¹³ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

C.2.2 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

C.2.2.1 Omschrijving van het project / activiteiten

WDO Delta ontwikkelt een windturbine op de RWZI op bedrijventerrein Zuiderzeehaven in Kampen. Naast deze windturbine wordt er op het terrein van IJssel Delta Terminal (IJDT) ook 1 windturbine gerealiseerd en staan er in de bestaande situatie al 4 windturbines op het bedrijventerrein. In onderstaande figuur zijn de nieuwe en bestaande windturbines weergegeven.

Figuur 1. Locatie windturbine Osloade 2 in relatie met omliggende windturbines.

Deze ontheffing heeft specifiek betrekking op de windturbine die komt op het terrein van de rioolzuiveringsinstallatie (hierna: RWZI) van WDO Delta. De windturbine is in bovenstaande weergegeven met een groene stip. Alle onderdelen van de windturbine zijn gelegen op het bedrijventerrein Zuiderzeehaven in de gemeente Kampen, provincie Overijssel. De coördinaten en het perceelnummer van de windturbine zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 1. Coördinaten.

Windturbine	X-coördinaat	Y-coördinaat	Kadastraal perceel
Windturbine WDO Delta	188.045	510.041	KPN01-Q-553

* Deze coördinaten betreffen het middelpunt van de windturbinemast

De activiteit bestaat uit drie onderdelen:

1. De bouw/aanleg van de windturbine en infrastructuur;
2. De exploitatie van de windturbine;
3. De verwijdering van de windturbine aan het einde van de levensduur van het project.

Aanleg

In de aanlegfase worden gerealiseerd:

- 1 windturbine;
- Civiele werken (één opstelplaats);
- Kabels ten behoeve van transport van elektriciteit.

Windturbine

De realisatie van de windturbine vindt plaats door achtereenvolgens:

- Aanleg van kraanopstelplaats;
- De bouw van een fundament;
- Het plaatsen van de mast op de fundatie;
- Het plaatsen van de gondel direct met rotorbladen of met de rotorbladen afzonderlijk;
- Testen turbine;
- Inbedrijfsname.

Heiwerkzaamheden vinden niet 's nachts plaats. Overige werkzaamheden kunnen in incidentele gevallen ook 's avonds of 's nachts plaatsvinden maar dit betreft werkzaamheden die beperkt hinder (lawaaï) veroorzaken. Dit kan het geval zijn bij hijswerkzaamheden die specifieke weersomstandigheden vereisen.

Kabels

Tussen de windturbine en het netaansluitpunt bevinden zich kabels. Deze bevinden zich in de bodem. Deze kabels worden tot op een diepte van minimaal 0,9 m-mv gelegd door middel van graven of ploegen.

Omdat op dit moment nog geen keuze is gemaakt voor het specifieke turbinetype dat geplaatst zal gaan worden, is in de aanvraag uitgegaan van een 'worst case' windturbine voor het bepalen van de effecten. Het betreft een windturbine met een ashoogte van 135 meter en een rotordiameter van 140 meter. De uiteindelijke windmolen zal vallen in de bandbreedte zoals weergegeven in de tabel.

Tabel 2. Omvang en eigenschappen windturbine

Eigenschap	Bandbreedte (in meter)	
	Minimaal	Maximaal
Ashoogte (boven maaiveld)	115	135
Rotordiameter	115	140
Tiplaagte (ashoogte - halve rotordiameter; boven maaiveld)	45	77,5
Tiphoogte (ashoogte + halve rotordiameter; boven maaiveld)	172,5	205

De effecten van de uiteindelijk te bouwen windturbine zullen gelijkwaardig of beter (kleiner) zijn ten opzichte van hetgeen is beoordeeld. Voorafgaand aan de start van de realisatie wordt een keuze gemaakt voor het te realiseren turbinetype en wordt dit medegedeeld aan het bevoegd gezag.

De windturbine functioneert automatisch op basis van softwarebesturing. Monitoring van het functioneren vindt op afstand plaats door middel van het SCADA-systeem (Supervisory Control and Data Acquisition) en aanvullende systemen. Tevens is aansturing van de windturbine op afstand mogelijk via de geïnstalleerde systemen. Op basis van de bekende windsnelheidsgegevens op de locatie is de windturbine in principe continu in bedrijf met uitzondering van onderhoud, technische storingen en/of eventuele maatregelen ten gevolge van het voldoen aan normen vanuit slagschaduw of geluid. De windturbine gaat al bij windsnelheden van enkele meters per seconde in bedrijf en pas bij zeer hoge windsnelheden (> 25 m/s) uit bedrijf.

Verwijdering van de windturbine

Na afloop van de exploitatiefase wordt de windturbine buiten gebruik genomen. De windturbine wordt zodra ze buiten gebruik is genomen van de locatie verwijderd.

Gekoppeld initiatief – windturbine Oslokade 9

Voor de twee windturbines worden separate aanvragen ingediend omdat het afzonderlijke projecten zijn. De effecten zijn in gezamenlijkheid onderzocht.

C.2.3 Doel van het project

Het doel van de activiteit is een windturbine te exploiteren teneinde elektriciteit op te wekken uit wind, een hernieuwbare bron van energie.

C.2.4 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan voor de in bijlage 1 opgenomen vogelsoorten van het verbod om deze opzettelijk te doden of te vangen¹⁴ en ontheffing van het verbod de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis opzettelijk te doden¹⁵.

C.2.5 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2049.

C.2.6 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Bureau Waardenburg, 28 juni 2021. Natuurtoets twee windturbines Kampen. 20-097 v3.1
- Pondera, 26 november 2021. Toelichting aanvraag ontheffing beschermde soorten Wnb Windturbine WDODelta Kampen. 720018 | V2.0
- Machtiging
- Overzichtstekening WDODelta

C.2.7 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 30 november 2021 ontvangen. Er zijn geen aanvullende gegevens gevraagd. Op 7 maart 2022 is een actuele versie van de natuurtoets ontvangen. Bij de aanvraag was per abuis een verouderde versie toegevoegd.

C.3 TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

C.3.1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling.

C.3.1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

Middels bureau- en veldonderzoek is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten. In het rapport Natuurtoets twee windturbines Kampen wordt beschreven hoe dit onderzoek is uitgevoerd. Op hoofdlijnen komt dit neer op:

- Quickscan met veldbezoek juli 2020 voor onderzoek naar jaarrond beschermde nesten en overige soorten, literatuuronderzoek inclusief waarnemingsite;
- Radaronderzoek 2018/2019, gericht op het in kaart brengen van vliegbewegingen en gebiedsgebruik van watervogels. Daarnaast is gebruik gemaakt van eerder uitgevoerd jaarrond radaronderzoek uit 2007-2008. Veel van de patronen blijken nog aanwezig.
- Vleermuisonderzoek. Het vleermuisonderzoek bestond uit vier metingen van de activiteit door transecten in het gebied (gebruik makend van Batloggers), éénmaal in juli 2020 en driemaal in augustus en september 2020 (de periode waarin de meeste vleermuisslachtoffers worden verwacht). De transecten zijn uitgevoerd onder omstandigheden waarbij slachtoffers in windparken kunnen vallen (<5 m/s wind, > 12 °C, droog).

Wij zijn van oordeel dat het onderzoek toereikend is om de functie van het plangebied voor beschermde soorten in kaart te brengen en te bepalen of een ontheffing nodig is. Voor vogelsoorten en

¹⁴ Art. 3.1, eerste lid Wnb

¹⁵ Art. 3.5, eerste lid Wnb

vleermuissoorten is veldonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek voldoet als voorspelling van aantallen slachtoffers voor deze ontheffing.

Hieronder geven wij een weergave van de resultaten van het onderzoek. Er wordt alleen ingegaan op vogels en vleermuizen. Er zijn volgens de gegevens van het onderzoek geen andere beschermde soorten aanwezig, waarvoor ontheffing wordt aangevraagd.

Broedvogels

In de directe omgeving zijn geen vogels met jaarrond beschermde nesten aanwezig of koloniebroeders. Op de Eilandbrug broedt de slechtvalk. Er is in de bosschages bij de RWZI wel een buizerd waargenomen maar er is geen nest aanwezig. Ook broeden daar algemene soorten zoals zwarte kraai, houtduif en merel. Zwarte roodstaart is als broedvogel op het industrieterrein aangetroffen.

In de ruimere omgeving zijn wel broedlocaties van buizerd en bruine kiekendief (IJsselmonding) aanwezig. Ook is in de IJsselmonding een broedpaar zeearend aanwezig binnen ca 4 km van de geplande windturbines.

Niet broedvogels / vliegbewegingen

Het radaronderzoek heeft zich voornamelijk gericht op dagelijkse vliegbewegingen over het industrieterrein, met speciale aandacht voor vliegbewegingen op rotorhoogte. Daarbij is de aandacht vooral voor aalscholver en reigerachtigen, ganzen, zwanen, eenden en steltlopers.

Doordat het terrein industrieel is ingericht, is het niet een leefgebied van deze soorten. Groepen aalscholvers vliegen vooral boven de IJssel, soms boven het industrieterrein in kleinere groepen of individueel (meestal beneden 60m hoogte). Ganzen en blauwe reiger vliegen voornamelijk boven de IJssel en omliggende uiterwaarden. In de buurt van de RWZI is een tiental wilde aanwezig. Hierdoor zijn er enkele tientallen passages per dag. Andere soorten ganzen, zwanen, eenden vliegen alleen incidenteel over het plangebied.

Steltlopers vliegen mogelijk wel meer over het plangebied omdat het terrein ligt tussen foerageergebieden en slaapgebieden. Tijdens het meest recente radaronderzoek zijn slechts enkele waarnemingen gedaan van vliegbewegingen over het terrein (wulp). De soorten komen wel voor rondom het industriegebied. Het aantal waarnemen van overvliegende steltlopers lag in 2007-2008 fors hoger, maar dat kan ook verklaard worden doordat dit toen nog leefgebied was.

In de omgeving zijn (door aanwezigheid van water en een afvalverwerking) veel meeuwen aanwezig. Deze vliegen in het havengebied en boven de IJssel op ca 20 m hoogte, boven de IJssel op ca 75 m hoogte. Kokmeeuwen foerageren ook op de rwzi. Meestal wordt de IJssel gevolgd in de vliegbewegingen, een aantal vliegt wel over het industrieterrein.

De bomen rondom de rwzi worden gebruikt als slaappleats door kauw. Er zijn geen geconcentreerde vliegroutes, op de slaappleats zijn grotere groepen tot enkele honderden kauwen aanwezig.

Seizoenstrek

Over de planlocatie is geen sprake van gestuwde trek maar van een bredere fronttrek. Seizoenstrek vindt plaats in een brede range aan hoogtes, van enkele meters boven het maaiveld tot enkele kilometers hoogte. (Bij tegenwind vaak lager).

Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is niet gericht geweest op verblijfplaatsen, maar op de aanwezigheid van vliegroutes en om in kaart te brengen wat de vleermuisactiviteit is rondom de locaties van de windmolens. In de natuurtoets worden de waarnemingen op de transecten weergegeven.

Er zijn indicaties dat er in de buurt van de rwzi een paarverblijf aanwezig van de gewone dwergvleermuis. Deze wordt verder niet door de windmolen beïnvloed omdat geen gebouwen of bomen zullen verdwijnen.

Beide windturbinelocaties en omgeving worden gebruikt door de gewone dwergvleermuis om te foerageren, alsook de ruimere omgeving. Deze soort is de meest algemeen voorkomende in de omgeving van de windturbinelocaties. Naast de gewone dwergvleermuis wordt in lage aantallen in en rond de RWZI en ruimere omgeving gefoerageerd door de ruige dwergvleermuis. In de directe omgeving van de windturbinelocatie IJssel Delta Terminal zijn geen ruige dwergvleermuizen waargenomen. De ruige dwergvleermuizen zijn met name begin september waargenomen. Deze toename in het voorkomen van ruige dwergvleermuizen kan worden gerelateerd aan de trek van de ruige dwergvleermuis.

Naast dwergvleermuizen zijn in de ruime omgeving van de windturbinelocaties ook de laatvlieger en rosse vleermuis vastgesteld. De laatvlieger is met name in de omgeving van de rivier de IJssel waargenomen, ten westen van de windturbinelocaties. De rosse vleermuis is ook in deze omgeving waargenomen, alsmede enkele malen op het industrieterrein. Beide soorten zijn niet in de directe omgeving van de windturbinelocaties waargenomen. Overige soorten, zoals de meervleermuis, waarvoor meerdere Natura 2000-gebieden in de omgeving zijn aangewezen, zijn tijdens het onderzoek niet vastgesteld.

C.3.1.2 Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding

Effecten op soorten vogelrichtlijn

Nesten en barrièrewerking

Er worden door de windmolen geen nesten van jaarrond beschermde soorten beïnvloed. In de begroeiing rondom de RWZI broeden diverse algemene soorten. Hiermee moet bij de uitvoering rekening worden gehouden.

Voor niet-broedvogels bestaan er in de omgeving voldoende alternatieven. Zo zijn er langs de IJssel ongestoorde oeverzones aanwezig. Hierdoor is de mogelijke verstoring niet van invloed op de staat van instandhouding en is er geen sprake van overtreding van het verbod.

De aanwezigheid van windturbines kan leiden tot vermindering van leefgebied door vogels. De vermindingsafstand verschilt per soort. Op de algemene broedvogels en niet broedvogels rond de RWZI worden hierbij geen effecten verwacht.

De twee nieuwe windturbines worden parallel aan de vier bestaande windturbines geplaatst waardoor de bestaande lijnopstelling niet noemenswaardig breder wordt. Verplaatsingen in noord-zuid en west-oost richtingen kunnen zowel om de windturbines als tussen de windturbines door plaatsvinden. Vogels die de windturbines willen passeren kunnen vanwege de beperkte lengte van het totale windpark (de twee geplande windturbines en de vier al bestaande windturbines) en de relatief grote tussenruimtes tussen de windturbines, om of over het windpark heen vliegen, zonder dat dit tot grote energetische verliezen leidt. Er is geen sprake van barrièrewerking waarin foerageergebieden of slaapplaatsen onbereikbaar worden.

Ons oordeel – nesten en barrièrewerking

Wij onderschrijven dat er geen overtreding van de verbodsbepalingen wordt verwacht tijdens de aanleg, mits rekening wordt gehouden met het broedseizoen. Het huidige gebruik van het plangebied en de locatie zorgt er voor dat het minder geschikt is voor beschermde soorten.

Als er op voorhand geen rekening mee wordt gehouden, kunnen bij de aanleg nesten van vogels worden verstoord of vernietigd. Dit is een overtreding van de verbodsbepalingen. Tijdens de werkzaamheden en de voorbereiding daarvan dient verstoring en/of vernietiging van nesten van vogels voorkomen te worden op het werkterrein en omgeving. Dit kan bijvoorbeeld door voorafgaand maatregelen te nemen of te werken buiten het broedseizoen. Als het nodig is om in het broedseizoen met de werkzaamheden te beginnen, is een veldcontrole door een ecologisch deskundige noodzakelijk. Indien noodzakelijk, moeten werkzaamheden worden uitgesteld.

Aanvaringsslachtoffers

Het voornaamste effect dat door een windmolen of windmolens op kan treden zijn aanvaringsslachtoffers. Aanvaringen van vogels komen regelmatig voor. Afhankelijk van onder andere het aanbod aan vogels en de intensiteit van vliegbewegingen in de omgeving van het windpark, de configuratie van het windpark en de afmetingen van de windturbines, varieert dit aantal van minimaal een enkel tot maximaal enkele tientallen slachtoffers per turbine per jaar. Op basis van literatuuronderzoek vallen gemiddeld vallen in Nederland en België in een windpark ongeveer 20 vogelslachtoffers per turbine per jaar. Dit aantal is vastgesteld op basis van studies waarin is gecorrigeerd voor zoektechnische factoren, waaronder zoek efficiëntie van de waarnemers en verdwijnen van slachtoffers door predatie.

De aanvrager is van oordeel dat het rotoroppervlak voor het voorspellen van het aantal slachtoffers van ondergeschikt belang is. Het rotoroppervlak van moderne windturbines is aanzienlijk groter dan de windturbines die in de literatuur zijn onderzocht. Grotere rotoren beslaan een groter oppervlak, waardoor de kans dat vogels in het risicovlak van de rotor van een turbine vliegen ook groter is. Daarentegen is bij een grotere rotordiameter ook sprake van een lager toerental, wat de kans op een aanvaring verkleint. Ook is er onder de rotorbladen minimaal 43 meter ruimte, waardoor een groot deel van de vliegbewegingen niet door het rotorvlak zal gaan. Ook is er tussen grotere windmolens meer tussenruimte. Onderzoek heeft aangetoond dat slachtofferaantallen bij moderne (grotere) turbines vergelijkbaar zijn met de aantallen bij kleinere turbines¹⁶.

Op basis van deskundigenoordeel wordt voor de twee toekomstige windturbines (naast Oslokade 2 ook Oslokade 9) een lager aantal slachtoffers per windturbine per jaar voorspeld in vergelijking met wat bij voornoemde slachtofferonderzoeken is gevonden. Ten opzichte van de referenties, die vooral in vogelrijke kustgebieden zijn gelegen, vliegen over de planlocaties gemiddeld lagere aantallen vogels tijdens met name de seizoenstrek. Van de aanwezigheid van aantrekking van vogels in de directe omgeving van de windturbines in de vorm van broed-, foerageer- en rustgebied is nagenoeg geen sprake, met uitzondering van kokmeeuwen en wilde eenden die door de RWZI kunnen worden aangetrokken. Lokale vliegbewegingen worden voornamelijk verwacht van vogels die uitwisselen tussen foerageergebieden in de graslanden op Kampereiland en buitendijkse rust- of slaappleaatsen in het Vossemeer. Het is daarom waarschijnlijk dat het aantal slachtoffers maximaal circa 10 slachtoffers per windturbine per jaar zal bedragen (deskundigenoordeel). Gecombineerd met de windmolens aan de Oslokade 9 bedraagt de voorspelde sterfte voor windturbines samen 20 vogels per jaar.

Op basis van de aanwezigheid van vogelsoorten in het plangebied, het gebiedsgebruik door deze soorten en beschikbare kennis over aanvaringskansen van verschillende soortgroepen, is een inschatting (expert judgement) gemaakt van de soorten die naar verwachting relatief vaak of juist minder vaak slachtoffer zullen worden. Deze lijst met vogelsoorten is volgens een gestandaardiseerd selectieproces tot stand gekomen. Het gaat daarbij om de standaard zoals deze gebruikt wordt door Bureau Waardenburg, adviseur van aanvrager. In de aanvraag is dit selectieproces in meer detail beschreven. Het bestaat samengevat uit verschillende stappen:

Stap 1;

- In Nederland voorkomende vogelsoorten ('het vogelboek'), Nederlandse Avifauna (521 soorten)
- Verwijderen van 218 soorten dwaalgasten (minder dan 10 waarnemingen per jaar afgelopen 5 jaar, zonder binding van Nederland)
- Verwijderen van 32 zeldzame soorten die de afgelopen 5 jaar minder dan 100 keer zijn waargenomen, zeer verspreid in Nederland en zonder ecologische binding met Nederland
- Resultaat 271 soorten die talrijk genoeg zijn om redelijkerwijs ergens in Nederland aanvaringsslachtoffer te worden.

Stap 2A Lokale soorten

- Start met resultaat stap 1

¹⁶ Schekkerman, H., L.M.J. van den Bergh, K. Krijgsveld & S. Dirksen, 2003. Effecten van moderne, grote windturbines op vogels. Onderzoek naar verstoring van watervogels bij het windpark Eemmeerdiijk. Alterra, Wageningen.

- Verwijderen van soorten die niet of nauwelijks in het plangebied aanwezig zijn (<10 per jaar) omdat deze geen binding met het plangebied hebben of zeldzame soorten die hooguit incidenteel in het plangebied voor komen
- Verwijderen van soorten die een duidelijke binding hebben met het plangebied maar waarvan de kans op aanvaring zeer klein is. Dat kan komen, omdat het vogels betreft die in de broedtijd sterk aan een specifiek habitat gebonden zijn en niet op risicovolle hoogte rondvliegen. Of het betreft vogels die buiten de broedtijd weinig risicovolle vliegbewegingen ten aanzien van windparken hebben.
- Resultaat 11 vogelsoorten met lokale slachtoffers in Kampen

Stap 2B Soorten seizoenstrek

- Start met resultaat stap 1
- Verwijderen van soorten die de afgelopen 5 jaar niet of in kleine aantallen op seizoentrek door de regio vliegen (of zeldzaam, of trekken over andere regio's)
- Resultaat 102 soorten waarvan sterfte onder vogels op seizoentrek voorzienbaar is in Kampen

Voor enkele soorten waar uit onderzoek in bestaande windparken aanvaringskansen beschikbaar zijn, is het aantal slachtoffers berekend met behulp van het Flux-Collision Model. Dit model is wetenschappelijk beschreven in Kleyheeg-Hartman et al, 2018¹⁷. In het model wordt op basis van windturbineomvang (ashoogte, rotordiameter), windturbineconfiguratie, locatie (landschapstype), vogelaanbod (flux) en betrokken soorten het aantal slachtoffers berekend. De uitkomst van de berekeningen wordt bepaald door de combinatie van de dimensies van het windpark en de eigenschappen en het gedrag van de desbetreffende vogelsoort. Dit is uitgevoerd voor grauwe gans, kolgans, wilde eend, wulp, grutto, kievit en kokmeeuw. Als input in het model is met name van belang de aanvaringskansen per soort, de soortspecifieke flux (aantal vliegbewegingen). Daarnaast zijn gegevens noodzakelijk over het lokale vlieggedrag (macro-uitwijking) en het aandeel van de vliegbewegingen op rotorhoogte.

De aanvaringskansen zijn bepaald aan de hand van literatuurgegevens uit waarnemingen bij bestaande windparken. Voor de berekening van de fluxen is gebruik gemaakt van de in het plangebied uitgevoerde onderzoek en gegevens over de verspreiding van de soorten. Daarbij is aangenomen dat de soorten in de periode dat zij aanwezig zijn, per dag twee maal passeren.

Meestal reageren vogels op een windpark door uit te wijken. Dit is weergegeven als uitwijkpercentage (macro-uitwijking). Uitwijking voor een individuele turbine binnen ene windpark is opgenomen in de aanvaringskansen. Soorten verschillen in de uitwijkpercentages. Voor soorten waar geen literatuurgegevens over uitwijking bekend zijn, is worst case een relatief lage uitwijking gehanteerd. Het aandeel van vogels op rotorhoogte is afgeleid van de voorgenomen afmetingen van de windmolens en de vlieghoogtes uit de radaronderzoeken nabij het plangebied.

In onderstaande tabel zijn de uitgangspunten weergegeven.

Tabel 3. Uitgangspunten flux-collision model

Soort	Aanvaringskansen (%)	Flux (in vluchten)	Macro-uitwijking (%)	Aandeel op rotorhoogte (%)
Grauwe gans	0,0008	18.639	70	31-100
Kolgans	0,0008	167.188	85	31-100
Wilde eend	0,0073	13.950	70	50-100
Wulp	0,02	23.290	70	27-100
Grutto	0,02	12.036	70	27-100
Kievit	0,02	11.430	70	50-100

¹⁷ Kleyheeg-Hartman, J.C., K.L. Krijgsveld, M.P. Collier, M.J.M. Poot, A.R. Boon, T.A. Troost & S. Dirksen 2018. Predicting bird collisions with wind turbines: Comparison of the new empirical Flux Collision Model with the SOSS Band model. *Ecological Modelling* 387: 144-153.

Kokmeeuw (broedperiode)	0,0114	13.300	18	4-78%
Kokmeeuw (buiten broedperiode)	0,0114	91.500	18	4-78%

Voor soort(groep)en waarvoor de basisgegevens niet beschikbaar zijn, kunnen geen modelberekeningen met het Flux-Collision Model worden uitgevoerd. Voor soorten waar geen modellering kan worden uitgevoerd is daarom op basis van expert judgement een inschatting van het aantal aanvaringsslachtoffers voor de twee windturbines gemaakt (naast Oslokade 2 ook Oslokade 9), op basis van informatie over 1) aantallen vliegbewegingen over het plangebied, 2) vlieggedrag en 3) aantallen slachtoffers gevonden in slachtofferonderzoeken in Europa. De berekeningen zijn voor de beide initiatieven gezamenlijk uitgevoerd omdat dit een hogere mate van betrouwbaarheid geeft met minder afrondingsfouten.

Wijze van toetsing – 1% criterium

Ter beoordeling van het effect van het aantal aanvaringsslachtoffers op de gunstige staat van instandhouding (GSI) van de populatie van iedere soort, is 1% van de gemiddelde jaarlijkse natuurlijke sterfte van de populatie (1%-mortaliteitsnorm) toegepast. Dit wordt ook wel de 1% norm of het ORNIS criterium genoemd. Het ORNIS criterium houdt in dat indien het effect van een initiatief leidt tot minder dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de soort er geen aantoonbaar effect is op de populatieomvang van de soort. Er is daardoor ook geen aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Wanneer de voorspelde sterfte onder deze 1%-mortaliteitsnorm blijft kan een effect op de GSI van de betreffende populatie met zekerheid uitgesloten worden. Wanneer de voorspelde sterfte de 1%-mortaliteitsnorm overschrijdt dan moet nader beoordeeld worden of er sprake kan zijn van een effect op de GSI van de populatie. Door de Raad van State is dit 1%-criterium in verschillende uitspraken beoordeeld en in stand gebleven¹⁸.

Aantallen aanvaringsslachtoffers toetsing slachtoffers

De hoogste mortaliteit wordt verwacht bij kokmeeuw, met maximaal 10 slachtoffers per jaar. Voor de meeste soorten geldt dat alleen incidentele slachtoffers worden verwacht. Hieronder worden soorten verstaan waarvan per jaar minder dan 1 slachtoffer vallen als gevolg van de twee nieuwe windturbines. De volledige lijst met soorten en verwachte aantal slachtoffers is als bijlage 1 opgenomen. In onderstaande tabellen is een samenvatting van de verwachte slachtoffers weergegeven, uitgesplitst tussen lokale vogels en vogels op seizoenstrek.

¹⁸ Uitspraak ABRS van 1 april 2009 in zaaknr. 200801465/1/R2, uitspraak ABRS van 29 december 2010 in zaaknr. 200908100/1/R1 en de uitspraak ABRS van 8 februari 2012 in zaaknr. 201100875/1/R2.

Tabel 4. Lokale aanvaringsslachtoffers vogels

Soort	BR / NBr	Sterfte bij 2 turbines (max per jaar)	Populatiegrootte (ex.)	Adulte sterfte	Jaarlijkse natuurlijke sterfte	1% norm	Overschrijding	Wijze bepaling aantal slachtoffers
kolgans	NBr	<1	925.000	0,276	255.300	2.553	Nee	Modellering
grauwe gans	NBr	<1	545.000	0,17	92.650	927	Nee	Modellering
wilde eend	NBr	1	700.000	0,373	261.100	2.611	Nee	Modellering
zilvermeeuw	NBr	<1	115.000	0,12	13.800	138	Nee	Expert-judgement
kleine mantelmeeuw	Br	<1	210.000	0,087	18.270	183	Nee	Expert-judgement
stormmeeuw	NBr	<1	390.000	0,14	54.600	546	Nee	Expert-judgement
kokmeeuw	Br	1	400.000	0,1	20.800	208	Nee	Modellering
kokmeeuw	NBr	9	400.000	0,1	40.000	400	Nee	Modellering
kievit	NBr	<1	290.000	0,295	85.550	856	Nee	Modellering
grutto	NBr	<1	33.800	0,06	2.028	20	Nee	Modellering
wulp	NBr	1	180.000	0,264	47.520	475	Nee	Modellering
kauw	NBr	<1	400.00	0,306	122.400	1.224	Nee	Expert-judgement

Tabel 5. Overige aanvaringsslachtoffers vogels

Soort	Sterfte bij 2 turbines (max per jaar)	Populatiegrootte (ex.)	1% norm	Overschrijding	Wijze bepaling aantal slachtoffers
spreeuw	1-2	>100.000	3130	Nee	Expert-judgement
merel	1-2	>100.000	3500	Nee	Expert-judgement
kramsvogel	1-2	>100.000	5900	Nee	Expert judgement
zanglijster	1-2	>100.000	4370	Nee	Expert-judgement
koperwiek	1-2	>100.000	5700	Nee	Expert-judgement
roodborst	1-2	>100.000	5810	Nee	Expert-judgement
overige soorten	<1				Expert-judgement

Aandachtspunt - zeearend

In 2011 vestigde zich een paar zeearenden in de wilgenbossen op de eilanden in de IJsselmonding en sinds dat jaar wordt daar jaarlijks al dan niet succesvol gebroed. Op grotere afstand nestelen sinds een wisselend aantal jaren ook broedparen in het oostelijke deel van het Zwarte Meer, aan de noordkant van het Veluwerandmeer en op de noordelijke Veluwe. Het is niet ondenkbaar dat op korte termijn, naast het broedpaar in de IJsselmonding, nog meer zeearenden zich vestigen langs de oostelijke Randmeren of langs de IJssel en het aantal waarnemingen in de omgeving van het plangebied zal toenemen.

De geplande windturbinelocaties komen op 3,5 - 4 km van het dichtstbijzijnde nest (in de IJsselmonding). Dit is weliswaar binnen de afstand van 6 km waarbinnen veelal de bulk van de activiteit van de oudervogels in het broedseizoen plaatsvindt, maar er zijn geen aanwijzingen dat zeearenden meer dan incidenteel in de directe omgeving van het plangebied zullen opduiken.

Waarnemingen¹⁹ van zeearenden zijn voornamelijk rond de IJsselmonding en de randmeren, met enkele waarnemingen boven de IJssel en Zwarte Meer, incidenteel op andere plaatsen. Uit deze gegevens blijkt dat de zeearend zelden wordt waargenomen in de directe omgeving van het plangebied. Deels betreft dit een waarnemerseffect, het patroon laat namelijk ook zien waar veel vogelaars actief zijn (in dezelfde vogelrijke gebieden waar ook zeearend liefst aanwezig is). Het gebied van de windturbinelocaties zelf is niet geschikt als foerageergebied voor zeearend. Ten oosten en zuidoosten van het plangebied zijn ook geen vogel- of visrijke gebieden in het broedseizoen aanwezig waardoor het plangebied regelmatig gepasseerd zou moeten worden om voedselgebieden te bereiken. Regelmatige voedselvuchten over het plangebied in het broedseizoen van dit broedpaar zijn daarom uitgesloten.

In een onderzoek bleken gezenderde zeearenden 22% van de tijd op rotorhoogte te vliegen. Omdat het aantal risicovolle vliegbewegingen van de zeearend in de huidige situatie over het plangebied zeer beperkt is en de directe omgeving van het plangebied weinig betekenis heeft voor de zeearend, zijn effecten op deze soort als gevolg van het risico op aanvaringen met de twee geplande windturbines bij deze aanvraag nihil. Dit kan in de toekomst veranderen, mocht de toenemende landelijke trend zich de komende jaren voortzetten en/of een broedpaar zeearend zich dicht bij het plangebied vestigen.

Cumulatie aanvaringsslachtoffers vogels

Uit voorgaande blijkt dat als gevolg van de twee geplande windturbines bij Kampen hooguit (zeer) geringe effecten (in de vorm van verstoring, inclusief additionele sterfte, verslechtering is uitgesloten) zullen optreden op een selectie van niet-broedvogelsoorten waarvoor de Natura 2000-gebieden Rijntakken en/of Ketelmeer & Vossemeer zijn aangewezen. Voor andere soorten vogels zijn de effecten verwaarloosbaar, deze worden niet nader in cumulatieve beschouwd.

Uitgaande van de maximale foerageerafstand van betrokken soorten, relatie met Natura 2000-gebieden en windparken uit de omgeving zijn de volgende windparken meegenomen in de toetsing. Deze waren op moment van de aanvraag niet of nog niet volledig gerealiseerd

- Windpark Bijvanck bij Zevenaar
- Windpark Hattermerbroek bij knooppunt Hattermerbroek;
- Windpark Koningspleij nabij Arnhem
- Windplan Groen in Oostelijk Flevoland
- Windpark Blauw in Oostelijk Flevoland
- Windpark Staphorst

In onderstaande tabel is de jaarlijkse sterfte samengevat. De cumulatieve sterfte in deze windparken opgeteld bij de berekende sterfte bij de twee windturbines bij Kampen leidt voor geen van deze kwalificerende niet-broedvogelsoorten tot meer dan verwaarloosbare sterfte (de sterfte blijft in alle gevallen ook cumulatief ver onder de 1%-mortaliteitsnorm, zowel per Natura 2000-gebied als voor de landelijke, of flywaypopulatie).

¹⁹ De zeearend is een spectaculaire verschijning die bij de meeste vogelaars een bijzonder gevoel oproept. Het is daarom waarschijnlijk dat het merendeel van de veldwaarnemingen van deze soort wordt doorgegeven aan landelijke databases van vogelwaarnemingen.

Tabel 6 Cumulatie aanvaringsslachtoffers vogels

windpark	Kampen	Koningspleij	Hattermerbroek	Bijvanck	Blauw	Groen	Staphorst
grauwe gans	<1	<1	<1	0	<1	1-2	<1
kolgans	<1	<1	<1	<1	0	0	2
wilde eend	1	0	9	0	Nvt	nvt	<1
wulp	1	<1	<1	0	Nvt	nvt	<1
grutto	<1	0	0	0	0	0	<1
kievit	<1	0	1	0	Nvt	nvt	<1
kokmeeuw	9	3-10	1-2	-	-	11-50	1
spreeuw	1-2	11-50	<5	-	-	11-50	4
merel	1-2	3-10	1-2	-	-	51-100	<1
kramsvogel	1-2	3-10	0-1	-	-	11-50	<1
zanglijster	1-2	3-10	0-2	-	-	51-100	<1
koperwiek	1-2	3-10	0-1	-	-	51-100	<1
roodborst	1-2	1-2	-	-	-	11-50	-

Voor de twee geplande windturbines bij Kampen wordt naast sterfte onder vogelsoorten die aangewezen zijn voor Natura 2000-gebieden (wilde eend en wulp), meer dan incidentele sterfte onder lokale vogels alleen voorzien onder kokmeeuw. Tenslotte worden onder vogelsoorten die in zeer grote aantallen passeren buiten de broedtijd en/of tijdens de seizoenstrek (o.a. lijsters, roodborst en spreeuw) gedurende de looptijd van beide windturbines per soort enkele slachtoffers voorzien. Voor de landelijke populaties van alle voornoemde vogelsoorten bestaan uit vele tienduizenden tot honderdduizenden individuen of meer, waardoor de gunstige staat van instandhouding niet in het geding kan komen. Voor alle betrokken soorten gaat het om minder dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de relevantie populatie (zie bijlage 3). Hieronder valt ook de kokmeeuw, waarvan berekend is dat buiten het broedseizoen maximaal 9 exemplaren per jaar slachtoffer worden van de twee geplande windturbines. Het aantal aanvaringsslachtoffers ligt ruim onder de 1%-mortaliteitsnorm (met een jaarlijkse sterfte van 0,1 bedraagt de 1%-mortaliteitsnorm 92-118 exemplaren). De berekende sterfte is derhalve te beschouwen als 'een verwaarloosbaar kleine kans op sterfte als gevolg van het project'. Daarmee is uitgesloten dat de sterfte zal leiden tot een aantasting van de GSI (zie bijlage 3), ook als rekening wordt gehouden met cumulatie van sterfte in andere nabijgelegen windparken.

Ons oordeel aanvaringsslachtoffers vogels

Wij onderschrijven de wijze waarop het aantal slachtoffers is bepaald en getoetst. In de aanvraag is op basis van literatuurgegevens, waarnemingen in het veld, modellering en ervaringen van het uitvoerende bureau bij monitoring van grotere windparken het aantal slachtoffers bepaald. Het is dan ook een reële verwachting dat de aantallen slachtoffers beperkt zijn.

Uit de modellering en expert judgement blijkt dat een beperkt aantal slachtoffers wordt verwacht. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen soorten waarbij jaarlijks slachtoffers worden verwacht en soorten waarbij incidenteel slachtoffers worden verwacht. Dit valt niet exact te kwantificeren omdat bij incidentele slachtoffers sprake is van toevalsvariatie. De modelberekeningen zijn niet betrouwbaar op dat detailniveau en incidentele slachtoffers kunnen niet eenvoudig bij elkaar worden opgeteld.

De toetsing van mortaliteit vindt plaats op basis van het ORNIS criterium (zie kopje wijze van toetsing – 1% criterium). Dit is een criterium dat door de rechter wordt geaccepteerd. Daarbij wordt uitgegaan van de Nederlandse populatiegrootte, voor migrerende vogels wordt uitgegaan van de flyway populatie. Uit de toetsing blijkt dat het criterium voor geen enkele soort wordt overschreden, ook niet in cumulatie.

Er zijn geen mitigerende maatregelen overwogen voor aanvaringsslachtoffers bij vogels. Deze slachtoffers treden in wisselende omstandigheden op. Er zijn geen specifieke momenten te verwachten waarbij het risico op slachtoffers zo hoog is dat een stilstandvoorziening de aantallen slachtoffers aanzienlijk zouden beperken. Voor vogels zijn de technische mogelijkheden voor het voorkomen van aanvaringsslachtoffers nog niet voldoende ontwikkeld om tegen redelijke kosten (of opbrengstverliezen) een sterftereductie te realiseren.

Aangezien de staat van instandhouding van soorten ook door andere (cumulatieve) effecten wordt beïnvloed, zijn wij van oordeel dat deze wel moeten worden betrokken bij de toetsing van de effecten op de staat van instandhouding. De initiatienemer heeft de cumulatieve effecten in kaart gebracht voor sterfte van vleermuizen op basis van windparken in de omgeving.

Er zijn geen mitigerende maatregelen overwogen voor aanvaringsslachtoffers bij vogels. Deze slachtoffers treden in wisselende omstandigheden op. Het aantal slachtoffers is beperkt. Er zijn geen specifieke momenten te verwachten waarbij het risico op slachtoffers zo hoog is dat een stilstandvoorziening de aantallen slachtoffers aanzienlijk zouden beperken. Voor vogels zijn de technische mogelijkheden voor het voorkomen van aanvaringsslachtoffers nog niet voldoende ontwikkeld om tegen redelijke kosten (of opbrengstverliezen) een sterftereductie te realiseren.

De aanvrager heeft de cumulatie van sterfte van vogels in kaart gebracht op basis van andere windparken in de omgeving. Normaliter zou cumulatie beoordeeld moeten worden op dezelfde schaal als waarop de sterfte wordt beoordeeld. Recent heeft de rechtbank echter aangegeven dat het voor een ontheffing niet nodig is om de cumulatieve effecten landelijk te bezien. Dat mag ook lokaal. Dan wordt namelijk gekeken naar het gebied waarin de effecten het meest merkbaar zijn (AbRvS 29 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1160, r.o. 16.2). In de aanvragen voor de windmolens in Kampen heeft deze toetsing plaatsgevonden in het ecologisch rapport. Hieruit volgt dat ook in cumulatie de sterfte verwaarloosbaar klein is en met zekerheid geen effect op de gunstige staat van instandhouding kan hebben. In de aanvraag is ook aangegeven dat bij de soorten met ongunstige staat van instandhouding geldt dat er geen aanwijzingen zijn dat de sterfte bij bestaande windparken, hoogspanningslijnen e.d. van invloed is op de huidige staat van instandhouding van soorten. Andere factoren spelen daarbij een belangrijker rol. Het aantal slachtoffers per soort per jaar door de windmolens in Kampen is laag. Lokaal wordt dit effect maar zeer beperkt versterkt door windparken in de directe omgeving. Deze windparken bevinden zich in vergelijkbare omstandigheden (windparken op land, geen gestuwde trek). Ook met deze windparken meegewogen blijft de sterfte van deze soorten ver onder de 1% norm. Wij onderschrijven de conclusie dat de twee windmolens te Kampen, ook in cumulatie, niet leidt tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoorten.

Om een vinger aan de pols te houden voor mogelijke effecten door een populatietoename of vestiging in de omgeving van zeearend, vragen wij om bij het eens per 5 jaar verzenden van het ecologisch logboek specifieke aandacht aan deze soort te besteden, en (onderbouwd) aan te geven of wijziging van de ontheffing noodzakelijk is (of niet).

Effecten op soorten habitatrichtlijn - vleermuizen

Inleiding

Aangezien geen bomen zullen worden gekapt of gebouwen gesloopt zullen worden, is aantasting van verblijfplaatsen uitgesloten. De werkzaamheden vinden uitsluitend overdag plaats. Anders dan sterfte door aanvaringen, worden geen andere overtredingen van verbodsbepalingen voor vleermuizen verwacht. De aanwezigheid van windturbines op plaatsen waar vleermuizen actief zijn kan leiden tot het doden van vleermuizen door aanvaringen met de rotorbladen. Niet alle soorten lopen hierbij evenveel risico, van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en in mindere mate de laatvlieger is het voorkomen van aanvaringsslachtoffers in windparken bekend.

Bepaling aantal slachtoffers

De nabijheid van landschapselementen zoals bosjes en bomenlanen heeft een positief effect op de vleermuisactiviteit op gondelhoogte en daarmee het aantal slachtoffers²⁰. Voor windturbines die dichtbij bomen of hagen zijn geplaatst geldt daarom een verhoogd risico op slachtoffers, omdat vleermuizen deze structuren in het landschap gebruiken als vliegroute of foerageergebied.

De geplande windturbinelocatie op de RWZI is gelegen nabij landschapselementen, namelijk de bosschages die het terrein omringen. Op dit terrein zijn ook meerdere waarnemingen van vleermuizen vastgelegd. De RWZI en directe omgeving is een half-open landschap. Voor windturbines in half-open agrarische landschappen in Noordwest-Europa wordt het aantal slachtoffers per windturbine per jaar op 2-5 exemplaren geschat (Rydell et al. 2010). Derhalve wordt eenzelfde ordegrootte van het aantal slachtoffers voorzien voor de geplande windturbine op de RWZI.

De soortensamenstelling van de slachtoffers is niet gelijk aan de vanaf de grond geregistreerde opnames. Er is een correctie toegepast op basis van de geluidssterkte, frequentie en detectieafstand. Dit wordt verder gecorrigeerd met het tijdsaandeel dat wordt gefoerageerd binnen het rotorbereik. Bij het bepalen van de soortensamenstelling is gebruikgemaakt van de waarnemingen binnen 200 m afstand van de turbinelocaties. Op basis van de gecorrigeerde soortensamenstelling is berekend dat het totaal aantal slachtoffers voor 80% uit de gewone dwergvleermuis bestaat en voor 20% uit ruige dwergvleermuis. Incidenteel (dus minder dan 1 maal per jaar) worden slachtoffers van rosse vleermuis verwacht.

Tabel 7. Aanvaringsslachtoffers vleermuizen

Soort	Aantal waarnemingen	Detectieafstand (Barataud 2015)	Tijdsaandeel op rotorhoogte (fractie) (Roemer et al 2017)	Gecorrigeerde soorten-samenstelling (%)	Aantal slachtoffers
gewone dwergvleermuis	56	35	0,113	80 %	4
ruige dwergvleermuis	6	35	0,267	20 %	1
rosse vleermuis	1	15	0,003	<1 %	<1

Beoordeling sterfte

De sterfte van vleermuizen moet beoordeeld worden aan de hand van de populatie. Deze is moeilijk te begrenzen. De gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis kennen een netwerkstructuur. Vrouwtjes vormen in de zomer kraamgroepen. In de nazomer vallen de kraamgroepen uiteen, waarna het paringsseizoen begint. De vrouwtjes blijven vaak in dezelfde kraamgroep, bij sommige soorten is dat het sterk het geval, bij andere veel minder. De jonge mannetjes zwermen meer uit. De mannetjes zitten soms in hetzelfde leefgebied of op kleine afstand van de kraamgroepen. In het najaar bezetten de mannetjes van soorten territoria, waarin ze een paarverblijf hebben. Deze paarverblijven liggen soms in concentraties. Bij andere soorten wordt er vermoedelijk vooral gepaard in of bij zwermlocaties, die niet zelden ook dienst doen als winterverblijf. In afwijking van dit gedrag bestaat de populatie ruige dwergvleermuis in de kraamperiode / zomerperiode in Nederland uit mannetjes. Er zijn in Nederland vrijwel geen kraamverblijven bekend. Wel zijn er zomerverblijven, paarverblijven en winterverblijven bekend.

²⁰ Limpens, H.J.G.A., M. Boonman, F. Korner-Nievergelt, E.A. Jansen, M. van der Valk, M.J.J. La Haye, S. Dirksen & S.J. Vreugdenhil, 2013. Wind turbines and bats in the Netherlands - Measuring and predicting. Report 2013.12, Zoogdierverseniging & Bureau Waardenburg
Brinkmann R., O. Behr, I. Niermann, and M. Reich. 2011. Entwicklung von Methoden zur Untersuchung und Reduktion des Kollisionsrisikos von Fledermäusen an Onshore-windenergieanlagen, volume 4 Umwelt und Raum. Cuvillier Verlag, Göttingen.

Voor de genetische uitwisseling zijn vooral de concentraties van paarverblijven c.q. de zwermlocaties van belang. Dieren die dezelfde paargebieden delen, hebben een gemeenschappelijke genenpool. Het gebied van waaruit vleermuizen naar zo'n paargebied trekken (de 'catchment area') is de kleinste geografische eenheid waarop een populatie zinvol gedefinieerd kan worden. Dit gebied kan aanzienlijk groter zijn dan dat van de lokale kraamgroep. De kennisdocumenten voor vleermuizen geven aan dat voor het beoordelen van het effect op de gunstige staat van instandhouding uitgegaan moet worden van de lokale populatie. Zij geven tevens aan dat het zeer moeilijk te bepalen is in hoeverre de gunstige staat van instandhouding wordt aangetast. De documenten geven daarmee aan dat het vaak effectiever is uit te gaan van een minimaal aantal dieren waaruit de lokale populatie kan bestaan en daar vanuit te redeneren wat het effect is op de lokale populatie.

De lokale populatie voor de soorten is bepaald op basis van literatuurgegevens met betrekking tot de dispersieafstand op basis van een cirkelvormige catchment area. De catchment area kan volgens onderzoek in Duitsland (voor gewone dwergvleermuis) tot 50 km oplopen. Ook rosse vleermuis en laatvlieger vertonen over grote afstanden uitwisseling. In open landschappen zoals in Nederland wordt verwacht dat het totale gebied kleiner zal zijn, omdat de verbindingen tussen de verblijfplaatsen mogelijk beperkter zijn dan in de onderzochte gebieden in Duitsland. Daarom wordt een kleinere range gehanteerd (30 km). Binnen deze range rond de Oslokade is het landoppervlak 2.542 km². Daarnaast wordt uitgegaan van per soort verzamelde literatuurgegevens over populatiegrootte, dichtheid en natuurlijke sterfte. Om te bepalen of er een effect op de populatie optreedt, is gebruik gemaakt van het 1% criterium.

Voor gewone dwergvleermuis is uitgegaan van een populatie in Nederland van ca 300.000 exemplaren, wat resulteert in een dichtheid van 9/km². Voor ruige dwergvleermuis een aantal van 100.000, met een dichtheid van 3/km². Voor rosse vleermuis is uitgegaan van een populatie in Nederland van 6.000 voortplantende dieren, dichtheid 0,18 dieren per km² (exclusief migrerende dieren).

De uit de literatuur bepaalde sterfte is 20% voor gewone dwergvleermuis, 33% voor ruige dwergvleermuis en 33% voor rosse vleermuis.

Tabel 8. Toetsing aanvaringsslachtoffers vleermuizen

Soort	Berekende populatie in catchment area	1% sterfte per jaar	Aantal slachtoffers per jaar
gewone dwergvleermuis	22.878	46	4
ruige dwergvleermuis	7.626	25	1
rosse vleermuis	458	1,5	<1

De mortaliteit van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis ligt vele malen lager dan de 1% norm. Daarmee is er voor wat betreft deze soorten geen sprake dat de gunstige staat van instandhouding in gevaar komt. Onder rosse vleermuis wordt hooguit incidentele slachtoffers verwacht, minder dan 1 slachtoffer per jaar. Voor deze soort geldt eveneens dat vanwege het incidentele karakter van eventuele aanvaringsslachtoffers de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar komt.

Cumulatie

Binnen een straal van 30 km van de twee windturbines bij Kampen is sprake van vijf andere recent vergunde initiatieven om windenergie op te wekken, namelijk Windplan Groen en Windplan Blauw in Flevoland, Windpark Hattermerbroek in Gelderland en Windpark Staphorst en Windpark Synergie in Overijssel. In zowel Windplan Blauw als Windplan Groen wordt een groot aantal bestaande windturbines gesaneerd en vervangen door een (iets) kleiner aantal moderne grotere windturbines. Dit leidt tot een verbetering van de situatie voor vleermuizen. Dit is in de tabel weergegeven als nul additionele slachtoffers.

Tabel 9. Cumulatie aanvaringsslachtoffers vleermuizen

	gewone dwergvleermuis	ruige dwergvleermuis	rosse vleermuis
Windturbines kampen	4	1	<1
Windplan Blauw	0	0	0
Windplan Groen	0	0	0
Windpark Hattemerbroek	0-3	1-3	<<1 *
Windpark Staphorst	<5	0	<1
Windpark Synergie	3	0	<<1 *
Totaal	7-15	2-5	<1

* met gebruik stilstandvoorziening

De cumulatieve sterfte bij de twee windturbines bij Kampen en de vijf voornoemde initiatieven ligt gezamenlijk ruim onder de 1%-mortaliteitsnorm gebaseerd op de catchment area rondom de twee windturbines bij Kampen. Dit is worst case omdat hierbij nog geen rekening is gehouden het feit dat de catchment areas van alle zes genoemde windparken samengevoegd een veel groter areaal bestrijken en daardoor er een grotere populatie bij betrokken zal zijn. Er is dus met zekerheid ook in cumulatie geen sprake van een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten vleermuizen.

Ons oordeel – aanvaringsslachtoffers vleermuizen

Wij onderschrijven de wijze waarop het aantal slachtoffers is bepaald en getoetst. Hiervoor is geen modellering gebruikt. In de aanvraag is op basis van literatuurgegevens, waarnemingen in het veld en ervaringen van het uitvoerende bureau bij monitoring van grotere windparken het aantal slachtoffers bepaald. Het is dan ook een reële verwachting dat de aantallen slachtoffers beperkt zijn. Bij vleermuizen worden alleen regelmatige slachtoffers verwacht onder de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis wordt alleen als incidenteel slachtoffers verwacht. Net als bij vogelsoorten, zal daarbij toevalsvariatie een rol spelen.

Bij de toetsing van de effecten op de gunstige staat van instandhouding wordt ingegaan op een regionale populatie. Deze regionale populatie is indicatief bepaald op basis van literatuurgegevens over de migratieafstanden en de populatieomvang in Nederland. De daadwerkelijke populatiestructuur is vaak complex en alleen met veel onderzoek te bepalen. Het uitvoeren van een dergelijk grootschalig onderzoek is buiten proportie voor de voorliggende ontheffingsaanvraag. Wij stemmen daarom in met de gehanteerde benadering van de aanvrager, die met de beschikbare middelen een zo goed mogelijke voorspelling doet van de betrokken populatie.

De toetsing van mortaliteit vindt net als bij vogelsoorten plaats op basis van het ORNIS criterium, voor de lokale populatie. Uit de toetsing blijkt dat het criterium voor geen enkele soort wordt overschreden

Aangezien de staat van instandhouding van soorten ook door andere (cumulatieve) effecten wordt beïnvloed, zijn wij van oordeel dat deze wel moeten worden betrokken bij de toetsing van de effecten op de staat van instandhouding. De initiatienemer heeft de cumulatieve effecten in kaart gebracht voor sterfte van vleermuizen op basis van windparken in de omgeving.

Er zijn geen mitigerende maatregelen overwogen voor aanvaringsslachtoffers bij vleermuizen. Voor vleermuizen zijn er weliswaar technische mogelijkheden zoals een stilstandvoorziening die tegen redelijke kosten (of opbrengstverliezen) een sterftereductie kunnen realiseren, maar deze zijn niet overwogen omdat ook zonder maatregelen de staat van instandhouding niet in gevaar komt. Wij stemmen in met deze keuze, aangezien uit de toetsing van de sterfte van vleermuizen blijkt dat door het windpark en in

cumulatie de 1% norm niet wordt overschreden. Hierdoor komt de gunstige staat van instandhouding van betrokken soorten niet in gevaar.

C.3.1.3 Beschrijving noodzaak ontheffing

De voorgenomen exploitatie van een windmolen leidt tot het opzettelijk doden van vogels en vleermuizen. Dit is een overtreding van de verbodsartikelen genoemd in artikel 3.1 lid 1 en artikel 3.5 lid 1 van de Wnb. Voor de overtreding van deze verboden heeft u een ontheffing nodig.

C.3.1.4 Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging

Wij zijn van oordeel dat andere bevredigende oplossingen ontbreken. Er zijn geen geschikte alternatieven voor uitvoering van het project. De aanvrager heeft dit voldoende overwogen.

Hoewel grijze energie uit fossiele energiebronnen in de komende decennia nodig blijft, zal hernieuwbare energie een steeds groter onderdeel gaan uitmaken van de energiemix. Vier duurzame energiebronnen leveren daarbij de belangrijkste bijdrage voor Nederland: bio-energie, zonne-energie (met name elektriciteit uit zon-PV), wind op land en wind op zee.

Bio-energie levert een belangrijk bijdrage aan de energievoorziening maar er bestaat grote onenigheid tussen het wel of niet labelen van bio-energie als een hernieuwbare energievorm.

Zon op land of water heeft een aanzienlijk ruimtebeslag. Voor 4.000 huishoudens (1 windturbine) is dan heb je een (dak)oppervlak nodig van 100.000 m². Daarnaast kan het gebied rondom een windturbine bijvoorbeeld gebruikt (blijven) worden als landbouw en/of industriegebied. Vanuit het oogpunt van ruimtegebruik valt windenergie gunstiger uit dan zonne-energie. Ook zijn de kosten voor windenergie lager. De afgelopen jaren is zonne-energie veel goedkoper geworden. Zonne-energie is echter nog wel duurder dan windenergie.

Windenergie op zee wordt niet gezien als alternatief voor wind op land maar als aanvulling. Voor windenergie op zee geldt een separate doelstelling. Windenergie op zee is derhalve geen redelijk alternatief aangezien dit ook is vereist om de ambitieuze, maar noodzakelijke, doelstellingen van 2030 te halen. Windenergie op land heeft belangrijk aandeel heeft in het behalen van de Europese taakstelling op het gebied van duurzame energie en CO₂-reductie en dat andere alternatieve vormen van energie hiervoor geen alternatief zijn. Belangrijk daarbij is ook dat de doel- en taakstellingen op het gebied van duurzame energie hoog zijn, 16% in 2023 en richting 2030 en 2050 doelstellingen gericht op 30% tot een bijdrage die bijna volledig is. Dit terwijl het huidige aandeel aan duurzame energie nog beperkt is (circa 11,1%). Dit betekent dat niet alleen windenergie nodig is maar alle vormen van energie en dat alle geschikte locaties benut dienen te worden.

Er is een energiemix nodig waarbij alle vormen van duurzame energie, en windenergie in het bijzonder, een steeds belangrijker aandeel zal krijgen, zowel op land als op zee.

Het plaatsen van windturbines zal in Nederland op alle locaties leiden tot verstoring, doden en/of verwonden van beschermde diersoorten (veelal vogels en/of vleermuizen) gezien het brede voorkomen van soorten, zoals onder meer blijkt uit de Nationale Windmolenrisicokaart van Vogelbescherming Nederland. Er zijn immers geen locaties waar geen soorten voorkomen. Verschillende locaties kennen een verschillende aanwezigheid van soorten waardoor andere soorten risico lopen in aanvaring te komen met een windturbine. De keuze voor de locatie aan de Oslokade 2 is een logische, omdat:

- De locatie is gelegen op een al verstoord industrieterrein met een geringe ecologische waarde, op een al in gebruik zijnde perceel.
- Er verdwijnen geen gebouwen of bomen met potentiële verblijfplaatsen
- Volgens het ecologisch onderzoek zijn er voor de soorten waar ontheffing wordt aangevraagd relatief weinig slachtoffers te verwachten, waardoor negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding (GSI) van vogelpopulaties, vleermuispopulaties of andere soorten met zekerheid zijn uitgesloten.

Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat er geen reden is om aan te nemen dat er realistische alternatieven beschikbaar zijn voor het project met aanmerkelijke voordelen vanuit het oogpunt van het optreden van aanvaringsslachtoffers onder vogels en vleermuizen.

De opties voor windturbineopstellingen binnen de locatie zijn beperkt. De lokale omstandigheden (o.a. afstanden tot bedrijfspanden en overdraai boven belendende percelen) hebben geleid tot de opstelling zoals deze nu voorzien is. Een andere opstelling van de voorgenomen windturbine binnen de locatie leidt niet tot andere of beperktere effecten op flora- en fauna.

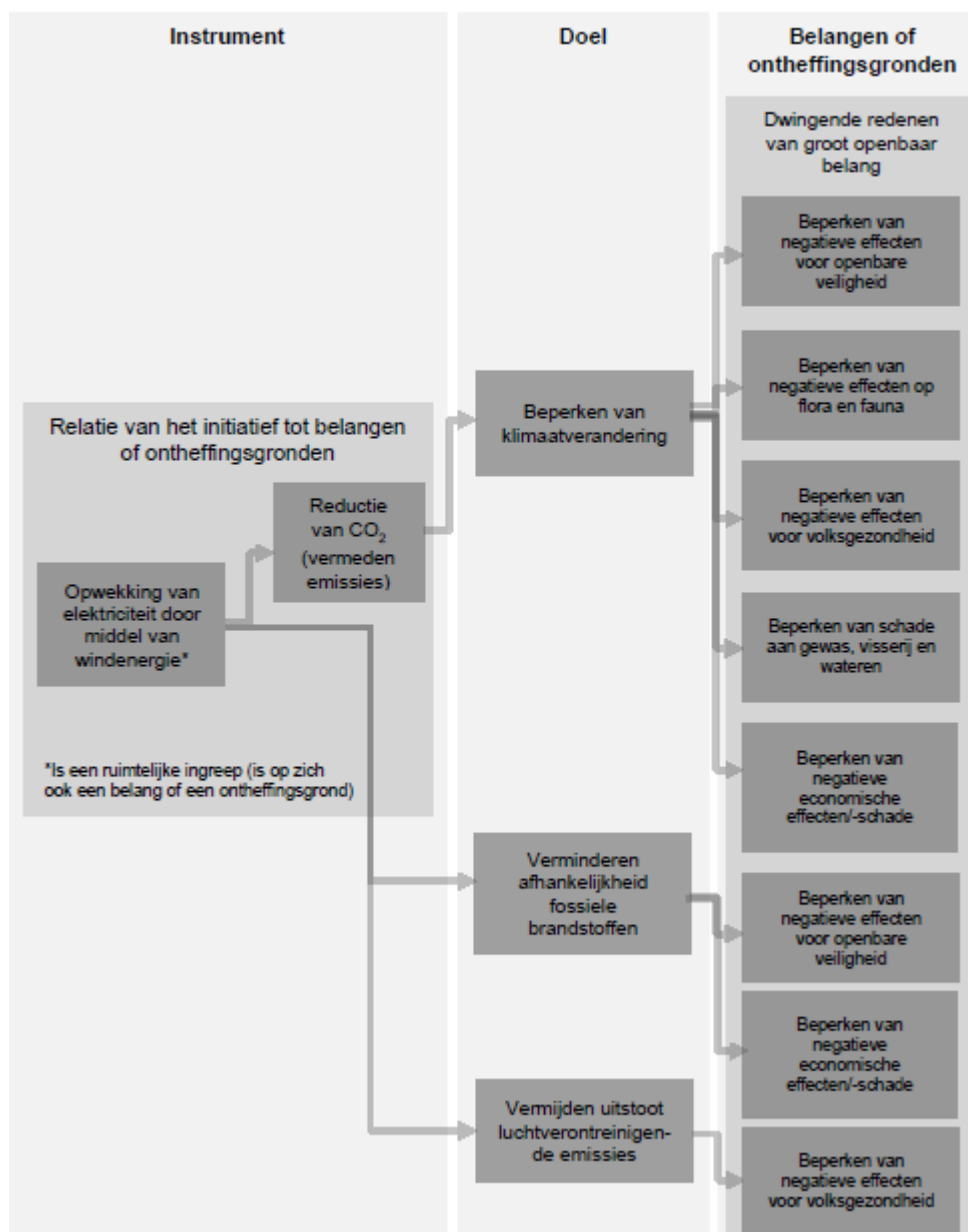
Ook alternatieven (zowel op een geografisch schaalniveau, als op inrichtingsniveau) effecten op natuurwaarden. De gekozen locatie van het project leidt niet tot andere of grotere effecten op natuur dan locaties elders binnen de gemeente Kampen. Daarbij geldt aanvullend dat het gebied reeds een industrieel karakter heeft met relatief weinig natuurwaarden. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat er geen er realistische alternatieven beschikbaar zijn voor het project met aanmerkelijke voordelen vanuit het oogpunt van het optreden van aanvaringsslachtoffers onder vogels of vleermuizen.

C.3.1.5 Wettelijk belang van het project

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag nodig;

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- ter bescherming van flora of fauna;
- in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Wij zijn van oordeel dat in de aanvraag het wettelijk belang afdoende is onderbouwd. Met de activiteit worden diverse belangen gediend. De wettelijke belangen en de motivatie van het belang worden in de aanvraag toegelicht aan de hand van het onderstaande schema:

Figuur 2. Overzicht wettelijk belang

De uitstoot van broeikasgassen die onder meer vrijkomen bij de productie van energie uit fossiele brandstoffen, leidt tot klimaatverandering. De gevolgen hiervan hebben een belangrijke negatieve invloed op de openbare veiligheid, flora en fauna, volksgezondheid en de economie. Klimaatverandering leidt tot effecten op:

- gemiddelde klimaat (zoals temperatuur, seizoenswisselingen);
- watersysteem: zeespiegelstijging met risico op overstroming, zware neerslag, piekafvoeren rivieren met risico op overstroming, langere droogteperiodes, zoetwatervoorziening;
- natuur: verplaatsing van soorten ten gevolge van verandering/ongeschikt worden habitat, uitsterven van soorten, verandering in de voedselketen;
- voedselproductie: verandering productieomstandigheden, meer schade bij meer extremen in het weer (extreme neerslag, langere droogteperiodes);
- gezondheid: ten gevolge van bijvoorbeeld verandering van aanwezigheid infectieziekten, voorkomen van extreme hitte en koude en optreden van hittegolven;
- economisch gevolgen op grond van voorgaande, waaronder ook aantasting van de stabiliteit van de elektriciteitsproductie.

Op internationaal, Europees, nationaal en lokaal niveau wordt ingezet op het beperken van de uitstoot van broeikasgassen, die nog steeds toeneemt. Het recente regeerakkoord heeft daartoe een doel van 49% reductie van de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990 gesteld voor 2030 en een ambitie om dit in 2050 verder terug te brengen naar 95%.

De opwekking van duurzame energie, zoals door toepassing van windturbines, vindt plaats om klimaatverandering, en daarmee de gevolgen, te beperken en/of voorkomen. Bij de traditionele opwekking van elektriciteit door verbranding komen veel emissies vrij. Deze emissies zijn negatief voor de volksgezondheid. De huidige energieopwekking bestaat voor het grootste deel uit benutting (verbranding) van fossiele brandstoffen. Aangezien deze eindig zijn, of de productie wordt afgebouwd (gas) en veelal afkomstig buiten Nederland, deels uit instabiele regio's, wordt door Nederland eveneens ingezet op de opwekking van energie uit duurzame bronnen als wind. De realisatie van de windturbine bij de RWZI van WDO Delta is daarmee ook vanuit dit perspectief in het belang van de volksgezondheid, en een bijdrage geleverd aan deze overgang en een bijdrage geleverd aan de energievoorzieningszekerheid van en het aandeel duurzame energie in Nederland. Met de realisatie van de windturbine kan WDO Delta duurzame energie aanwenden om rioolwater te zuiveren en hierdoor wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de verduurzaming van de circulaire economie.

De windturbine levert een bijdrage aan het aandeel hernieuwbare energie in Nederland, specifiek voor de doelstelling die is gesteld ten aanzien van duurzame energie en reductie van broeikasgassen. De realisatie van wind op land weegt derhalve zwaar, mede gezien de huidige status van het aandeel hernieuwbare energie (11,1%) in Nederland en de opgave als het gaat om de reductie van broeikasgassen.

De realisatie van hernieuwbare energie, waarvoor Europees bindende taakstellingen gelden, vergt een grote inzet aangezien in 2030 het percentage duurzame energie op ongeveer 30% moet liggen. Het tempo van de emissiereductie moet verdubbelen om het reductiedoel voor 2030 te bereiken.

Gezien de schaal waarop zowel klimaatverandering als energievoorzieningszekerheid worden aangepakt (nationaal, Europees en mondiaal) is de bijdrage van een individueel project op het geheel beperkt. De positieve effecten op de genoemde belangen zijn daarmee ook relatief beperkt. De schaal is echter ook kenmerkend voor hernieuwbare energieproductie installaties. Dit laat onverlet dat veel installaties benodigd zijn om gezamenlijke gewenste en beoogde effect te kunnen realiseren.

C.3.1.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb²¹ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om aan de gevraagde ontheffing extra voorschriften te verbinden op basis van artikel 1.10, derde lid Wnb.

C.3.1.7 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb²². De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

Omdat de staat van instandhouding niet in gevaar komt, is er geen aanleiding vanuit de verbodsbepalingen aanvullende maatregelen op te leggen.

Volgens jurisprudentie (Slufter II uitspraak ECLI:NL:RVS:2018:2772) is dit vanuit de zorgplicht wel mogelijk, maar dan moet er wel een belangenafweging aan ten grondslag liggen. Het doel van het project is het opwekken van duurzame energie. In de periode dat een stilstandvoorziening werkt, zal de opbrengst afwezig zijn. Daarnaast kennen de systemen aanvangskosten en bedrijfskosten. Wij hebben de initiatiefnemer gevraagd een indicatie van de kosten te geven. De kosten van een stilstandvoorziening

²¹ Art. 1.10, derde lid Wnb

²² Art. 1.11, eerste en tweede lid Wnb

voor vleermuizen zijn in de orde van 1% opbrengstverlies, die voor vogels enkele procenten. Dit zal gaan om aanzienlijke gemiste energieopbrengsten (zowel in capaciteit en geld uitgedrukt). Daar komt bij dat deze opbrengstvermindering niet ten bate komt van het klimaat, wat een ongewenst maatschappelijk effect geeft.

Tegenover deze financiële en maatschappelijke kosten staat een gering effect van een stilstandvoorziening. Er is volgens de natuurtoets in de aanvraag geen sprake van gestuwde trek of grote aantallen vogels en vleermuizen die over het bedrijfsterrein vliegen.

Gelet op bovenstaande, zien wij geen aanleiding vanuit de zorgplicht aanvullende maatregelen op te leggen.

C.3.2 Adviezen en zienswijzen

C.3.2.1 Bespreking van adviezen

Burgemeester en Wethouders van de gemeente Kampen zijn in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen. Zij hebben deze op 17 december 2021 toegezonden.

- In dit advies geeft de gemeente aan dat de aanvraag gebaseerd is op een onderzoek gedateerd 22 juni 2021. Ditzelfde onderzoek heeft de gemeente eind juni 2021 beoordeeld. Ondanks aanvullende vragen is dit onderzoek niet geactualiseerd voordat de aanvraag is ingediend.
- Hierbij heeft de gemeente aandacht gevraagd voor de mogelijke sterfte van zeearend. Zeearend broedt in het Ketelmeer, in de media zijn een aantal sterfgevallen onder de aandacht gebracht.
- Daarnaast heeft de gemeente aangegeven ook de bouw van molens met eenzelfde as- en tiphoogte als de reeds aanwezige molens bij Zuiderzeehaven getoetst willen zien op natuureffecten. Dit omdat vanuit landschappelijk en ruimtelijke oogpunt het voor de gemeente Kampen niet gewenst is dat op korte afstand van de Eilandbrug windmolens staan die qua ashoogte hoger zijn dan de Eilandbrug. De Eilandbrug met zijn hoge pilon heeft een bakenfunctie voor de wijde omgeving. Die functie wordt onderuit gehaald wanneer op korte afstand windmolens staan die een ruim hogere ashoogte hebben dan de pilon van de Eilandbrug (110 m). Ook wil de gemeente in beeld hebben of windmolens met gelijke ashoogte/tiphoogte als de bestaande molens ook effecten hebben op natuurwaarden en zo ja en of dat minder is dan de effecten van de nu getoetste hogere windmolens.

C.3.2.2 Onze reactie op adviezen

Bij navraag bleek dat de aanvrager per abuis niet de meest recente rapporten bij de aanvraag heeft gevoegd. Dit is in de aanvulling van 7 maart 2022 hersteld. Dit besluit is gebaseerd op de meest recente versie, waarin specifiek is ingegaan op de effecten op zeearend.

Voor de Wet natuurbescherming zijn landschappelijke en ruimtelijke oogpunten zoals de bakenfunctie van de Eilandbrug geen toetsingskader. Dit aspect van het advies nemen we ter kennisgeving aan.

Wel is de vraag relevant of kleinere windturbines niet tot minder negatieve effecten op soorten leiden. Daarbij is ook de doelstelling relevant. Voor de doelstelling van het opwekken van duurzame energie hebben grotere windturbines een grotere energieopbrengst waardoor ze beter aan de doelstelling voldoen en een grotere bijdrage hebben. Het verschil in slachtofferaantallen tussen grote en kleine windmolens is beperkt. Volgens de aanvraag blijkt uit literatuurgegevens dat het aantal aanvaringsslachtoffers van grotere windturbines vergelijkbaar of zelfs kleiner dan de aantallen bij kleinere windturbines. Dit impliceert een vermindering van het aantal aanvaringsslachtoffers met een toename van de omvang van windturbines. Ook is er geen duidelijk verband tussen turbinehoogte en het aantal aanvaringen. Grotere windturbines staan verder uit elkaar en de rotoren draaien op grotere hoogte boven de grond (minder overlap met vlieghoogte) en vaak ook langzamer, waardoor vogels er makkelijker tussendoor en onderdoor kunnen vliegen.

C.3.2.3 Bespreking van zienswijzen

Tijdens de periode van terinzagelegging zijn zes zienswijzen ingediend. Hiervan zijn vier zienswijzen gericht tegen de ontwerp-beschikkingen ontheffing Wet natuurbescherming. De zienswijzen op de ontwerpbesluiten zijn allen binnen de zienswijzetermijn binnengekomen. Alle reclamanten hebben een aannemelijk belang en/of wonen allen op percelen gelegen in de directe nabijheid van de op te richten windturbines. De zienswijzen zijn hiermee ontvankelijk.

C.3.2.4 Onze reactie op zienswijzen

In bijlage 2 is de gezamenlijke reactie van de gemeente Kampen en de provincie Overijssel op de zienswijzen weergegeven. Deze zienswijzenreactienota is een gezamenlijk product van de gemeente en de provincie. Bij elk onderdeel van elke zienswijze wordt aangegeven op welk ontwerpbesluit deze betrekking heeft en of al dan niet wordt tegemoet gekomen aan de zienswijze en of deze leidt tot een aanpassing van de ontwerp-besluiten.

C.3.3 Wijzigingen ten opzichte van ontwerp-besluit

Het onderhavige besluit is gewijzigd ten opzichte van het ontwerp-besluit. De behandeling van de zienswijzen is toegevoegd in paragraaf C.3.2 en bijlage 2. Paragraaf C 3.1.7 is naar aanleiding van de zienswijzen 6 inhoudelijk gewijzigd. Verder is het besluit niet inhoudelijk gewijzigd ten opzichte van het ontwerp-besluit.

D. SLOTCONCLUSIE

De ontheffing van de verbodsbepalingen kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten worden niet aangetast.

Wij zijn van oordeel dat voor het doel van het project geen andere bevredigende oplossing is waarbij minder negatieve effecten op de beschermde soort optreden. Daarnaast zijn wij van oordeel dat er een wettelijke belang is om de negatieve effecten op de betrokken soort te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

BIJLAGE 1. AANVARINGSSLACHTOFFERS VOGELSOORTEN

A. Lokale soorten

Soort	BR / NBr	Sterte bij 2 turbines (max per jaar)	Populatiegrootte (ex.)	Adulte sterfte	Jaarlijkse natuurlijke sterfte	1% norm	Overschrijding
kolgans	NBr	<1	925.000	0,276	255.300	2.553	Nee
Grauwe gans	NBr	<1	545.000	0,17	92.650	927	Nee
Wilde eend	NBr	1	700.000	0,373	261.100	2.611	Nee
zilvermeeuw	NBr	<1	115.000	0,12	13.800	138	Nee
Kleine mantelmeeuw	Br	<1	210.000	0,087	18.270	183	Nee
stormmeeuw	NBr	<1	390.000	0,14	54.600	546	Nee
kokmeeuw	Br	1	400.000	0,1	20.800	208	Nee
kokmeeuw	NBr	9	400.000	0,1	40.000	400	Nee
kievit	NBr	<1	290.000	0,295	85.550	856	Nee
grutto	NBr	<1	33.800	0,06	2.028	20	Nee
wulp	NBr	1	180.000	0,264	47.520	475	Nee
kauw	NBr	<1	400.00	0,306	122.400	1.224	Nee

B. Seizoentrekkers

Soort	Sterfte (per jaar)	Populatiegrootte (in ex.)	1%- mortaliteitsnorm	Overschrijding
brandgans	<1	770.000	693	Nee
Grauwe gans	<1	610.000	1.037	Nee
toendrarietgans	<1	160.000	274	Nee
kolgans	<1	1.200.000	3.312	Nee
bergeend	<1	300.000	342	Nee
tafeleend	<1	300.000	1.050	Nee
kuifeend	<1	1.200.000	3.480	Nee
krakeend	<1	60.000	168	Nee
smient	<1	1.500.000	7.050	Nee
Wilde eend	<1	4.500.000	16.785	Nee
wintertaling	<1	500.000	2.350	Nee
holenduif	<1	500.000	2.250	Nee
houtduif	<1	1.000.000	3.930	Nee
gierzwaluw	<1	1.000.000	1.920	Nee
koekoek	<1	1.000.000	3.250	Nee
waterral	<1	100.000	500	Nee

waterhoen	<1	2.700.000	10.179	Nee
meerkoet	<1	1.750.000	5.233	Nee
Blauwe reiger	<1	263.000	705	Nee
Grote zilverreiger	<1	38.800	101	Nee
aalscholver	<1	120.000	144	Nee
goudplevier	<1	500.000	1.350	Nee
kievit	<1	5.500.000	16.225	Nee
regenwulp	<1	190.000	209	Nee
wulp	<1	700.000	1.848	Nee
grutto	<1	160.000	96	Nee
kemphaan	<1	1.000.000	4.760	Nee
oeverloper	<1	1.500.000	2.340	Nee
witgat	<1	1.000.000	1.560	Nee
groenpootruiter	<1	190.000	494	Nee
tureluur	<1	200.000	520	Nee
houtsnip	<1	10.000.000	39.000	Nee
watersnip	<1	2.500.000	9.750	Nee
kokmeeuw	<1	3.700.000	3.700	Nee
dwergmeeuw	<1	72.000	72	Nee
stormmeeuw	<1	1.200.000	1.680	Nee
Kleine mantelmeeuw	<1	325.000	283	Nee
Zwarte Stern	<1	500.000	755	Nee
visdief	<1	640.000	640	Nee
Bruine kiekendief	<1	100.000	260	Nee
sperwer	<1	500.000	1.550	Nee
buizerd	<1	1.000.000	1.000	Nee
torenvalk	<1	100.000	310	Nee
boomvalk	<1	100.000	255	Nee
gaai	<1	1.000.000	4.100	Nee
kauw	<1	1.000.000	3.060	Nee
goudhaan	<1	1.000.000	8.510	Nee
vuurgoudhaan	<1	1.000.000	8.510	Nee
pimpelmees	<1	1.000.000	4.680	Nee
koolmees	<1	1.000.000	4.580	Nee
Zwarte mees	<1	1.000.000	5.700	Nee
boomleeuwerik	<1	500.000	2.000	Nee
veldleeuwerik	<1	1.000.000	4.870	Nee
oeverzwaluw	<1	1.000.000	7000	Nee
boerenzwaluw	<1	1.000.000	6.260	Nee
huiszwaluw	<1	1.000.000	5.900	Nee
tjiftjaf	<1	1.000.000	6.940	Nee
fitis	<1	1.000.000	5.400	Nee
zwartkop	<1	1.000.000	5.640	Nee
tuinfluiter	<1	1.000.000	5.000	Nee
braamsluiper	<1	1.000.000	6.710	Nee
grasmus	<1	1.000.000	6.090	Nee
sprinkhaanzanger	<1	1.000.000	5.300	Nee
spotvogel	<1	1.000.000	5.000	Nee
bosrietzanger	<1	1.000.000	5.300	Nee
kleine karekiet	<1	1.000.000	5.300	Nee
rietzanger	<1	1.000.000	7.760	Nee
winterkoning	<1	1.000.000	6.810	Nee
spreeuw	1-2	1.000.000	3.130	Nee

merel	1-2	1.000.000	3.500	Nee
kramsvogel	1-2	1.000.000	5.900	Nee
zanglijster	1-2	1.000.000	4.370	Nee
koperwiek	1-2	1.000.000	5.700	Nee
Grote lijster	<1	1.000.000	3.790	Nee
Grauwe vliegenvanger	<1	1.000.000	5.070	Nee
roodborst	1-2	1.000.000	5.810	Nee
blauwborst	<1	1.000.000	3.400	Nee
Bonte vliegenvanger	<1	1.000.000	5.300	Nee
Gekraagde roodstaart	<1	1.000.000	6.200	Nee
paapje	<1	1.000.000	5.300	Nee
roodborsttapuit	<1	1.000.000	6.810	Nee
tapuit	<1	1.000.000	5.400	Nee
heggenmus	<1	1.000.000	5.270	Nee
ringmus	<1	1.000.000	5.670	Nee
Gele kwikstaart	<1	1.000.000	4.670	Nee
Noordse kwikstaart	<1	500.000	2.335	Nee
Grote gele kwikstaart	<1	100.000	467	Nee
Witte kwikstaart	<1	1.000.000	5.150	Nee
boompieper	<1	1.000.000	5.800	Nee
graspieper	<1	1.000.000	4.570	Nee
waterpieper	<1	100.000	457	Nee
keep	<1	1.000.000	4.110	Nee
vink	<1	1.000.000	4.110	Nee
appelvink	<1	1.000.000	5.810	Nee
goudvink	<1	1.000.000	5.810	Nee
groenling	<1	1.000.000	5.570	Nee
kneu	<1	1.000.000	6.290	Nee
Grote barsijs	<1	1.000.000	5.750	Nee
kruisbek	<1	1.000.000	5.370	Nee
putter	<1	1.000.000	6.290	Nee
sijs	<1	1.000.000	5.390	Nee
rietgors	<1	1.000.000	4.580	Nee

**BIJLAGE 2. Zienswijzenreactienota aanvragen omgevingsvergunningen en ontheffingen Wet
natuurbescherming voor het oprichten van twee windturbines aan de Oslokade 2 en 9
in Kampen, nabij de Zuiderzeehaven**